

СЕРІЯ «БІБЛІОТЕКА ЖУРНАЛУ
“УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ”»

Р. І. Черновол-Ткаченко, Т. Д. Сєдова,
І. В. Чепіга, Л. П. Ампілогова

ШКОЛА РОЗВИТКУ ОБДАРУВАНЬ

СЕРІЯ «БІБЛІОТЕКА ЖУРНАЛУ
“УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ”»

КОД: УШКО62

Отримуйте більше корисної та сучасної інформації!

Беріть участь у **БЕЗКОШТОВНИХ** інтернет-марафонах
від Видавничої групи «Основа»!

- Тривалість — 2-4 дні
- Актуальні теми
- Професійні українські та міжнародні спікери
- Сертифікати після перегляду вебінарів (за бажанням)
- Місяці проведення: березень, червень, серпень, жовтень

Записи попередніх вебінарів дивіться на нашому каналі у Youtube:
www.youtube.com/c/MARAFONOSNOVA

Підпишіться на нашу сторінку в мережі Facebook:
www.facebook.com/InternetMarafon

Підпишіться на сторінку Видавничої групи «Основа» у мережі Facebook: www.facebook.com/OsноваVG

- **БЕЗКОШТОВНІ** корисні матеріали для роботи
- Цікаві статті на актуальні теми та сценарії виховних заходів
- Розіграші методичних журналів та передплати на фахові видання

**Підвищуйте свій професійний рівень!
Користуйтеся усіма безкоштовними
ресурсами від ВГ «Основа»!**

УДК 37.09
Ч45

Черновол-Ткаченко Р.І. та ін.

Ч45 Школа розвитку обдарувань. Частина 2 / Р.І. Черновол-Ткаченко, Т. Д. Седова, І. В. Чепіга, Л. П. Ампілогова. — Харків : Вид. група «Основа», 2019. — 96 с. — (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 2 (193)).

ISBN 978-617-00-3575-2

У книзі презентовано освітнє середовище для обдарованих дітей в умовах гімназії, описано умови соціалізації середовища, розвитку окремих видів обдарованості, професійної компетентності педагогів.

Для керівників закладів освіти, педагогічних працівників.

УДК 37.09

ISBN 978-617-00-3575-2

© Черновол-Ткаченко Р. І., Седова Т. Д.,
Чепіга І. В., Ампілогова Л. П., 2019
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2019

Зміст

Додаток 1. Програма розвитку Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова на 2010–2018 роки	5
Додаток 2. Програма розвитку системи роботи з обдарованою молоддю в Харківській гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова (Комплексна програма розрахована до 2020 року)	17
Додаток 3. Програма розвитку допрофільної підготовки та профільного навчання учнів Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова на 2010–2018 роки	22
Додаток 4. Виявлення обдарованих учнів у 5-А класі під час освітнього процесу за адаптованими показниками, в підґрунті яких перебувають показники, складені Комітетом з освіти США	29
Додаток 5. Банк обдарованості	31
Додаток 6. Програма моніторингового психологічного супроводу обдарованих дітей в ХГ № 46 ім. М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області	32
Додаток № 7. модель стратегії соціалізації освітнього середовища Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова	39
Додаток 8. Анкета для учнів	40
Додаток 9. Анкета для учнів	41
Додаток 10. Охоплення учнів розвитком інтелектуальних предметних здібностей у позакласній діяльності на 2017–2018 н. р.	42
Додаток 11. Програма індивідуальної роботи з обдарованими учнями щодо розвитку інтелектуальних здібностей у ХГ № 47 ім. М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області (група «Інтелектуал»).	42

Додаток 12. Програма індивідуальної роботи з обдарованими учнями щодо розвитку дискусійних здібностей у ХГ № 46 ім. М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області (група «Дискусійник»)	47
Додаток 13. Програма індивідуальної роботи з обдарованими учнями щодо розвитку дослідницьких умінь у ХГ № 46 ім. М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області (група «Дослідник»)	54
Додаток 14. Результати участі учнів Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН	60
Додаток 15. Аналіз результативності участі учнів Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова у Всеукраїнських турнірах юних науковців за останні три роки	60
Додаток 16. Результати участі учнів Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова у Всеукраїнських олімпіадах з базових дисциплін	62
Додаток 17. Розвиток педагогічної компетентності вчителя (2013–2017 роки)	62
Додаток 18. Структура навчально-методичного забезпечення в гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова	71
Додаток 19. Узагальнені досвіди інноваційного пошуку вчителів гімназії за 2016–2017 н. р.	72
Додаток 20. Картка обліку прогресивного (передового) педагогічного досвіду	78
Додаток 21. Доробки педпрацівників Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова, видані друком (2011–2017 рр.)	80
Додаток 22. Кваліметрична модель визначення рівня діяльності вчителя	92
Додаток 23. Середні показники педагогічних умов розвитку здібностей та обдарувань на уроках	94

Додаток 1

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА НА 2010–2018 РОКИ

I. Вступ

Розроблення програми викликане тим, що гімназія спрямовано працює над вирішенням проблеми створення умов для виявлення та розвитку учнівських обдарувань, підвищення якості освітнього процесу й результату за умов збереження здоров'я учасників навчально-виховного, обов'язковими компонентами якої є виховання людини, спроможної самостійно вибирати мету власної діяльності, знаходити шляхи її досягнення, самостійно виконувати поставлене завдання. А це пов'язано з тим, що до системи традиційної діяльності навчального закладу необхідно вносити інновації, які б привели до змін у методології виховання та навчання учнів й організації роботи з ними в урочний і позаурочний час.

Програма розвитку Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова є робочим документом організації поточної діяльності учасників навчально-виховного процесу, де містяться доповнення і зміни, що вносяться в діяльність колективу, які приведуть до запланованих результатів. Водночас це є документом, у якому конкретизовано, упорядковано і систематизовано діяльність колективу відповідно до ідейно-концептуальних стратегій авторського проекту «Школа розвитку обдарувань».

II. Педагогічні кадри

Особливістю в роботі з кадрами є посилена увага адміністрації до діяльності вчителів, які атестуються на вищу категорію і претендують на присвоєння звань «старший вчитель», «вчитель-методист», викладають поглиблено математику, фізику, інформатику, іноземну мову, українську мову та літературу забезпечують умови для обдарованих учнів.

№	Адміністративні вимоги та умови	Терміни
1	Під час розподілу навчального навантаження надання переваги молодим вчителям і вчителям зі стажем роботи близько 10–15 років	2010–2011 н. р.
2	Забезпечення не менше 85 % педагогічних кадрів, здатних до виявлення в процесі навчання учнів і розвитку в них інтелектуального таланту, художньо-мистецьких здібностей, спортивних та інших обдарувань	2018 рік
3	Забезпечення поглибленої перепідготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації не менше одного разу на 5 років	Постійно

№	Адміністративні вимоги та умови	Терміни
4	Використання не менше 85 % учителів сучасних методик, технологій навчання, які сприяють розвитку інтелектуальних, академічних, креативних здібностей учнів, підвищенню якості освітнього процесу та збереженню здоров'я учнів у процесі їх навчання і виховання	2018 рік
5	Проведення заходів, спрямованих на адаптацію молодих спеціалістів до визначених стратегій розвитку гімназії	2010–2011 н. р.
6	Залучення вчителів до участі в різних проектах, до написання авторських програм, методичних розробок, статей і публікацій	2010–2011 н. р.
7	Використання показників оцінювання інноваційної складової педагогічної діяльності під час проведення атестаційних заходів	2010–2011 н. р.
7	Створення умов для виявлення, вивчення, узагальнення та захисту педагогічного досвіду інноваційної діяльності вчителів, зі створення цілісної системи рухового режиму в середній і старшій ланці під час проведення навчальних занять	2010–2011 н. р.
8	Проведення методичних та інших заходів (педагогічні ради, науково-методичні ради, семінари, психологічні тренінги тощо) з усіма категоріями педагогічних працівників, зорієнтованих на опанування практичних навичок організації освітньо-розвивального процесу для обдарованих учнів, використання інновацій і збереження здоров'я учнів під час проведення навчальних занять	2010–2011 н. р.

III. Принципові умови педагогічної та управлінської діяльності

Реалізація основних стратегічних завдань ґрунтується на органічному поєднанні принципів єдності, варіативності, демократичності, національного спрямування загальнолюдських, національних цінностей, гуманізму, інформованості й інноваційності в навчальній, виховній, змістово-організаційній та управлінській сферах діяльності педагогічного колективу. Виконання цих принципів відповідно до стратегій розвитку гімназії в основних сферах діяльності колективу конкретизовано в таблиці.

Принципові положення

Основні принципи	Показники реалізації	Терміни
<i>3.1. Навчальна діяльність</i>		
Єдності	Збалансоване співвідношення теорії і практики	2015–2016 н. р.
Варіативності	Оновлення та розширення спектру спецкурсів, поглибленого вивчення предметів. Розроблення авторських програм для розвитку інтелектуальних, дискусійних, дослідницьких здібностей	2015–2016 н. р.
Демократичності	Забезпечення можливостей вибору варіативних курсів, спецкурсів	Постійно
Національного спрямування загальнолюдських, національних цінностей, гуманізму	Системне використання прикладів із оточення учнів, реалій буденного життя	Постійно
Інноваційності й інформативності	Системне використання інноваційних та інформаційних форм, методів, засобів навчання учнів (65–70 % учителів)	2015–2016 н. р.
<i>3.2. Виховна діяльність</i>		
Єдності	Виконання взятих зобов'язань	2010–2012 н. р.
Варіативності	Розмаїття діяльних форм позаурочної та позакласної роботи	2017–2018 н. р.
Демократичності	Створення умов прояву лідерства в різноманітних учнівських угрупованнях	2014–2015 н. р.
Національного спрямування загальнолюдських, національних цінностей, гуманізму	Розширення спектру заходів діяльного характеру із національним компонентом, загальнолюдськими ціннісними орієнтаціями	2013–2014 н. р.
Інноваційності й інформативності	Системне використання медіаресурсів, можливостей ІКТ	2017–2018 н. р.
<i>3.3. Змістово-організаційні умови</i>		
Єдності	Розширення сфер розкриття особливостей східного регіону	2014–2015 н. р.
Варіативності	Упровадження, крім співпраці з ВНЗ, інших форм розвитку індивідуальних здібностей учнів	2017–2018 н. р.

Основні принципи	Показники реалізації	Терміни
Демократичності	Створення можливостей впливу учнів на планування виховних заходів, їх самостійної підготовки та проведення	2015–2016 н. р.
Національного спрямування загальнолюдських, національних цінностей, гуманізму	Інтегрування загальнолюдських, національних цінностей в усі сфери навчально-виховного процесу	2014–2015 н. р.
Інноваційності й інформативності	Підтримка інноваційної ініціативи учнів	2010–2011 н. р.
<i>3.4. Управлінська діяльність</i>		
Єдності	Дотримання вчителями єдиних інноваційних вимог до організації роботи з учнями	2016–2017 н. р.
Варіативності	Варіативність механізмів стимулювання педагогічних досягнень	2012–2013 н. р.
Демократичності	Забезпечення можливостей колективного визнання щодо ефективності накопиченого досвіду використання вибраних учителями інновацій	Постійно
Національного спрямування загальнолюдських, національних цінностей, гуманізму	Урахування ментальності під час прийняття управлінських рішень	Постійно
Інноваційності й інформативності	Застосування сучасних теорій управління навчальним закладом	Постійно

IV. Освітні послуги

Освітні послуги надають відповідно до навчальних планів, які складають згідно з нормативними вимогами Міністерства освіти і науки молоді та спорту з урахуванням вибраних профілів навчання, де передбачене вивчення профільних предметів на профільному або поглибленому рівнях, інші — на академічному.

Базовий навчальний план основної і старшої школи охоплює дві складові: інваріантну та варіативну. За інваріантною складовою здійснюють загальноосвітню підготовку учнів. Варіативну складову спрямовано на забезпечення профільного та індивідуального орієнтування змісту освіти. Змістовне наповнення варіативної складової формують відповідно до потреб учнів.

Навчальні години варіативної складової використовують:

- × у 8–9-х класах як додатковий час на навчальні предмети:
 - англійська, французька, українська мови (філологічний напрям);
 - алгебра, геометрія (математичний напрям);
 - біологія, хімія (природничий напрям).
- × у 10–11-х класах як додатковий час на навчальні предмети:
 - англійська, французька, українська мови, філософія (філологічний напрям);
 - економіка, німецька, українська мови (математичний напрям);
 - алгебра і початки аналізу, геометрія, економіка, українська мова, фізика (природничий напрям);
- × на спецкурси:
 - стилістика сучасної української мови (філологічний напрям);
- × на курси за вибором:
 - стилістика української мови;
 - основи критичного мислення (філологічний напрям);
- × на індивідуальні та групові заняття, консультації.

Поглиблене вивчення предметів здійснюють у 8–11-х класах.

Розвиток освітніх послуг

	Освітні послуги	На початок реалізації концепції	Стратегічні зміни	Терміни
1	Розвиток творчих здібностей	Реалізують Модель управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів в урочний і позаурочний час відповідно до вікових періодів розвитку	Модернізація індивідуальної роботи: розширення спектру розвивальних ігор, урізноманітнення індивідуальної діяльності з учнями	2015–2016 н. р.
2	Розвиток інтелектуальних здібностей	Розвиток інтелектуальних здібностей здійснюють за Предметно-тематичною моделлю організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, за Програмою роботи з обдарованими дітьми	Модернізація змістового аспекту: збільшення предметів академічного рівня, систематизація завдань, які спонукають учнів до самостійної навчальної діяльності, рефлексії	2015–2016 н. р.
3	Вироблення в учнів навичок соціалізації	Система виховання учнів, яка відповідає сучасним державним вимогам, задовольняє потреби учнів і запити батьків	Доповнення до змісту: забезпечення співпраці з Центром зайнятості та кафедрою екології Харківського державного університету ім. В. Н. Каразіна	2013–2014 н. р.

	Освітні послуги	На початок реалізації концепції	Стратегічні зміни	Терміни
4	Громадянсько-патріотичне виховання	Система заходів, які є спонукальною силою для повсякденних дій, учинків, поведінки, які відповідають українській ментальності	Доповнення до організації: пропагування міжнародній спільноті через мережу інтернет української державності, національної спадщини та сучасних досягнень українців	2013–2014 н. р.

V. Профільне навчання

Відповідно до статуту в гімназії, з урахуванням бажання батьків і запитів учнів запроваджено такі профілі навчання: філологічний, математичний, хіміко-біологічний.

Принципи забезпечення профільного навчання в гімназії такі:

- × фурація (розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями та нахилами);
- × варіативність та альтернативність (освітні програми, технології навчання й навчально-методичне забезпечення);
- × послідовність і неперервність (між допрофільною підготовкою та профільним навчанням);
- × гнучкість (зміст і форми навчання, забезпечення можливості зміни профілю);
- × діагностико-прогностична реалізованість (виявлення здібностей учнів з метою їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання).

У гімназії створено належні матеріально-технічні та педагогічні умови для здійснення профільного навчання відповідно до вибраних напрямів освітньої діяльності: функціонують 2 кабінети хімії, 2 кабінети біології, обладнано відповідно до нормативних вимог хімічну лабораторію, 7 кабінетів математики з відповідним оснащенням, 5 кабінетів української мови та літератури, 6 кабінетів іноземної мови. Всі вони забезпечені дидактичними матеріалами, мають сучасне технічне оснащення. Протягом останніх трьох років більшість випускників вибирають спеціальності відповідно до профілю навчання в гімназії.

Протягом навчального року психологи проводять діагностичне обстеження учнів 7-х класів щодо виявлення в них профільних нахилів і здібностей та формування в них готовності до вибору профілю навчання, а також робота з батьками

Розвиток профільного навчання

№	Програми	На початок реалізації концепції	Стратегічні зміни	Терміни досягнення
1	Державний стандарт	Реалізація державних програм, які забезпечують рівень державного стандарту	Модернізація уроку: системне використання інноваційних методів, форм, засобів навчання учнів, ІКТ-технологій, спрямованих на підвищення якості й ефективності навчальної одиниці	2017–2018 н. р.
2	Профільне навчання	Реалізація профільних державних програм, які забезпечують рівень профільної освіти за напрямками: природничого-математичний, філологічний	Модернізація навчального процесу: збалансованість теоретичних знань і профільно-орієнтованих практичних занять	2015–2016 н. р.
3	Академічний рівень навчання	Реалізація авторських програм профільного навчання, спрямованих на розвиток в учнів інтелектуальних здібностей, логічного мислення вмінь працювати з інформацією; забезпечено можливості участі учнів в олімпіадах, різних конкурсних змаганнях	Розвиток змісту: використання адаптованої програми О.Ю.Харік з математики до умов діяльності гімназії	Із 2013–2014 н. р.
4	Поглиблене вивчення предметів	Реалізація програм поглибленого вивчення окремих предметів, спрямованих на розвиток наукових знань і вмінь проводити наукові дослідження; забезпечення можливості участі учнів у роботі МАН	Доповнення в структурі діяльності МАН: організація роботи секції релігієзнавства та історії релігії у відділенні філософії та суспільствознавства МАН	2014–2015 н. р.

VI. Інфраструктура збереження психічного, фізичного здоров'я учнів і педагогів

У цьому напрямі до діяльності працівників гімназії, насамперед, висувають такі вимоги:

- × дотримання санітарно-гігієнічних норм організації навчально-виховного процесу;
- × якісне проведення, організація та супровід медичних оглядів учнів;
- × якісне викладання основ здоров'я у різних вікових групах;
- × організація та проведення індивідуальних занять із учнями, що потребують їх за станом здоров'я;
- × проведення заходів із профілактики респіраторних, інфекційних захворювань, харчових отруєнь, інших деструктивних проявів у здоров'ї школярів;
- × відстеження стану захворюваності дітей, аналіз динаміки в критичні періоди навчального року;
- × якісне забезпечення медичного обслуговування;
- × дотримання норм навантаження домашніми завданнями учнів різних вікових категорій і стану здоров'я;
- × проведення планових і позапланових тематичних заходів, аналіз їх змістовної якості, організації та результатів;
- × організація зустрічей із лікарями, проведення цільових бесід із профілактики шкідливих звичок, СНІДу тощо;
- × організація оздоровлення та відпочинку учнів під час літніх канікул;
- × сприяння організації оздоровлення за бюджетні кошти дітей пільгових категорій, насамперед, за межами міста;
- × залучення сімей учнів, у яких вони виховуються, до участі в загальногімназійних, класно-колективних заходах, спрямованих на підтримку та збереження здоров'я, пропаганду здорового способу життя;
- × усунення прогалин у знаннях батьків в аспекті виховання дитини;
- × підвищення якості опанування педагогами гімназії здоров'я-зберігальних технологій, їх упровадження в навчально-виховний процес;
- × дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового та статистичного навантаження;
- × заміна авторитарного стилю спілкування на стиль співробітництва, створення сприятливої емоційної атмосфери навчання;
- × створення та вдосконалення необхідних умов із охорони праці та безпеки життєдіяльності учнів.

В освітній діяльності предметом, який підвищує рівень здоров'я школярів, є фізична культура. Тому до вчителів фізичної культури висувають особливі вимоги до організації уроку, який має виконувати розвантажувальну функцію, послаблювати негативний вплив інтенсивного інтелектуального та статистичного навантаження, сприяти їх чергуванню, підтримувати працездатність школяра впродовж навчального дня, тижня, семестру, року.

В учителів фізичної культури постає завдання зміни підходів до організації уроків із передбаченням фізичного навантаження учнів відповідно до сучасних програмових вимог із урахуванням вікових і статевих особливостей учнів, їхніх інтересів, матеріально-технічного оснащення навчального процесу.

Під час оцінювання навчальних досягнень із фізичної культури за новими вимогами вчителі мають ураховувати особисті досягнення школярів упродовж навчального року, ступінь їх активності на уроках, участь у заняттях фізичною культурою в позаурочний час, змаганнях усіх рівнів.

Адміністрація постійно триматиме на контролі питання організації роботи з охорони життя та здоров'я дітей, пропаганди здорового способу життя, залучення учнів до участі в спортивно-масових заходах, туристичних походах, безпеки життєдіяльності, створення належних санітарно-гігієнічних умов, профілактика травматизму.

Роботу соціально-психологічної служби з учнями та вчителями спрямовано на діагностичну, профілактичну, просвітницьку, корекційно-відновлювальну, розвивальну, консультаційну роботу.

У разі виникнення в учнів труднощів у процесі соціалізації й адаптації до умов навчання передбачене надання консультаційної допомоги, проведення корекційно-розвивальних занять із урахуванням особистих потреб, а також заходів щодо збереження психічного здоров'я у процесі навчання та виховання:

- × рейди-огляди, бесіди з профілактики та пропаганди здорового способу життя;
- × тижні й місячники з попередження травматизму та формування навичок здорового способу життя;
- × зустрічі з лікарями-спеціалістами та працівниками правоохоронних органів;
- × спортивні змагання (футбол, волейбол);
- × анкетування з виявлення чинників, які впливають на формування навичок здорового способу життя;
- × проведення фізкультхвилинок на уроках, рухливих ігор на перервах;
- × випуск стіннівок, газет, плакатів, малюнків із попередження дитячого травматизму та формування навичок здорового способу життя.
- × систематичне проведення індивідуальних консультацій за потребою батьків, учнів.

**Розвиток системи збереження психічного,
фізичного здоров'я учнів і педагогів**

№	На початок реалізації концепції	Стратегічні зміни	Терміни виконання
<i>6.1. Психічне здоров'я</i>			
1	Соціально-психологічна служба проводить просвітницьку роботу відповідно до потреб учнів, учителів, із урахуванням особливостей функціонування гімназії	Доповнення до змісту: розробляння та впровадження цільових програм, спрямованих на пропагування здорового способу життя	2014– 2015 н. р.
2	Діагностика з орієнтацією на вивчення адаптаційних і профорієнтаційних аспектів	Переорієнтація: упровадження діагностики виявлення чинників, які впливають на формування навичок здорового способу життя	2014– 2015 н. р.
3	Корекційно-відновлювальна діяльність з орієнтацією на вироблення комунікативних навичок і усунення проблем, пов'язаних зі спілкуванням у системі «діти – діти», «діти – дорослі» та пізнавальною активністю	Доповнення до організації: упровадження заходів, спрямованих на вироблення потреби та навичок ведення здорового способу життя	2015– 2016 н. р.
4	Просвітницька діяльність у системі виховання учнів	Доповнення до організації: започаткування випуску тематичної стіннівки «Психічне здоров'я»	2013– 2014 н. р.
<i>6.2. Фізичне здоров'я</i>			
1	Забезпечення рухового режиму на уроках фізичної культури, відповідно до програмових вимог	Модернізація уроку: пропагування здорового способу життя та забезпечення диференційованого фізичного навантаження дітей із урахуванням індивідуальних потреб збереження їхнього здоров'я	2013– 2014 н. р.

№	На початок реалізації концепції	Стратегічні зміни	Терміни виконання
2	Забезпечення рухового навантаження учнів в урочний і позаурочний час чинною системою фізичного виховання	Доповнення до змісту та організації: розроблення системи рухових вправ зі здоров'язберігальним аспектом та інтегрування їх у позаурочну систему фізичного виховання гімназії, систематично виконуючи їх на 20-хвилинній перерві	2013–2014 н. р.
3	Забезпечення рухового навантаження в урочний час проведенням фізкультхвилин	Нововведення: розроблення рухових із здоров'язберігальним аспектом вправ для проведення фізкультхвилин під час навчальних занять, диференційованих відповідно до вікових особливостей учнів	2013–2014 н. р.

VII. Етапи реалізації програмних вимог

№	Завдання	Термін виконання	Відповідальний
<i>7.1. Організаційний (2010–2011 роки)</i>			
1	Роз'яснення учасникам навчально-виховного процесу змін, які будуть вноситися в учнівську, педагогічну та управлінську діяльність	II семестр 2010–2011 н. р.	Адміністрація, методисти
2	Виявлення практичного досвіду вчителів гімназії, інших регіонів, що в своїй основі відповідають визначеним стратегіям розвитку	II семестр 2010–2011 н. р.	Методисти
3	Анкетування вчителів із виявлення в них спроможності до інноваційної діяльності	I семестр 2010–2012 н. р.	Адміністрація, методисти
4	Опанування вчителями на теоретичному рівні інноваційних технологій навчання, виховання, організаційних, змістових умов збереження здоров'я учнів під час проведення навчальних занять	I семестр 2010–2011 н. р.	
5	Розроблення фізичних вправ для проведення фізкультхвилин на різних ступенях навчання учнів під час проведення навчальних занять	Вересень 2011 р.	Адміністрація, методисти
6	Визначення групи вчителів, які будуть провідними у процесі реалізації стратегій	Вересень 2011 р.	Методисти, психологи
7.	Відбір механізмів стимулювання результатів, із урахуванням умов діяльності гімназії та можливостей педагогічного колективу	Вересень 2011 р.	Адміністрація, методисти, психологи

№	Завдання	Термін виконання	Відповідальний
<i>7.2. Розвиток системи (2012–2016 роки)</i>			
1	Розроблення та реалізація цільових програм щодо забезпечення розвитку навчально-виховної системи та системи розвитку збереження психічного і фізичного здоров'я учнів, педагогів		
2	Системне використання більшістю вчителів інновацій, які відповідають стратегічним ідеям розвитку гімназії	2012–2016 роки	Адміністрація, методисти
3	Проведення консультативно-корекційної роботи та заходів, спрямованих на рефлексію педагогів	2012–2016 роки	Психологи, методисти
4	Пропагування досвіду вчителів із використання здоров'язберігальних технологій навчання та виховання учнів, інновацій, які впливають на підвищення якості навчального процесу і результатів	2012–2016 н. р.	Методисти, вчителі
5	Діагностичні вимірювання виявлення рівня використання інновацій і здоров'язберігальних технологій навчання та виховання учнів	2014–2016 н. р.	Психологи, методисти
6	Доповнення системи методичної роботи моделлю методичної взаємодії «вчитель – вчитель»	2014–2016 н. р.	Методисти, вчителі
<i>7.3. Оперативний розвиток системи (2017–2018 н. р.)</i>			
1	Колективне використання інновацій у навчально-виховному процесі та в управлінні навчальним закладом	Протягом року	Адміністрація, методисти, вчителі
2	Колективне відпрацювання та системи збереження психічного й фізичного здоров'я учнів і педагогів	Протягом року	Адміністрація, методисти, вчителі, психологи
3	Відпрацювання модернізованої системи роботи з обдарованими учнями	Протягом року	Заступник директора з навчально-методичної роботи, методисти, вчителі
4	Контроль і корекція освітніх послуг відповідно до визначених стратегій	I семестр 2017–2018 н. р.	

№	Завдання	Термін виконання	Відповідальний
5	Адміністративний контроль за реалізацією програм допрофільного та профільного навчання	Протягом року	
6	Проведення моніторингових і діагностичних вимірювань за показниками, завдяки яким можна вивчати рівень досягнення очікуваних результатів	I семестр 2017–2018 н. р.	
7.4. Підсумковий (2017–2018 н. р.)			
1	Систематизація показників, завдяки яким можна встановлювати рівень досягнення очікуваних результатів	I семестр 2017–2018 н. р.	
2	Аналіз показників, які підтверджують підвищення якості освітнього процесу і результатів, розвитку системи роботи з обдарованими дітьми, системи збереження психічного та фізичного здоров'я учнів і педагогів шляхом внесення змін та доповнень	II семестр 2017–2018 н. р.	
3	Проведення заходів із пропагування отриманих результатів	II семестр 2017–2018 н. р.	
4	Проектування розвитку системи гімназії на більш високий рівень її функціонування з урахуванням досягнутих результатів	I семестр 2018–2019 н. р.	

Додаток 2

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ В ХАРКІВСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА (Комплексна програма розрахована до 2020 року)

I. Вступ

- 1.1. Наявність обдарованості та високого інтелектуального потенціалу нації — запорука найбільших успіхів у будь-якій сфері діяльності держави. Майбутнє людської цивілізації залежить виключно від реалізації обдаровувань людей, які проявляються ще в дитячому віці. Саме тому в системі освіти ХХІ століття великого значення набуває робота з обдарованими дітьми. Програма розвитку системи роботи з обдарованою учнівською молоддю спрямована

на створення в Харківській гімназії №46 ім. М. В. Ломоносова сприятливих умов пошуку, підтримки, стимулювання й розвитку творчого потенціалу інтелектуально, художньо, фізично здібних та обдарованих учнів.

II. Мета програми

- 2.1. Створення та розвиток системи пошуку, підтримки обдарованих учнів і забезпечення умов становлення особистості, здатної до художньої, фізичної, креативної та дослідницької діяльності.
- 2.2. Забезпечення координації дій гімназії, сім'ї, Слобідської районної адміністрації Харківської міської ради, Департаменту міського управління освіти Харківської міської, вищих навчальних закладів у створенні оптимальних умов для виявлення, розвитку та реалізації задумів учнівської молоді.

III. Завдання програми

- 3.1. Підвищення ефективності науково-методичного супроводу роботи зі здібною та обдарованою учнівською молоддю.
- 3.2. Визначення основних напрямів упровадження інноваційних методів роботи із здібними, талановитими й обдарованими учнями.
- 3.3. Підвищення соціального статусу обдарованої молоді та вчителів, які працюють із обдарованими.
- 3.4. Розробляння авторських програм і створення умов для індивідуальної, групової організації розвитку учнівських обдарувань в урочній і позаурочній діяльності.
- 3.5. Виявлення, підтримка та моніторинговий психологічний супровід навчання та виховання обдарованих учнів в освітньому закладі.

IV. Умови реалізації програми

4.1. Учителями-предметниками:

- × виявлення здібних та обдарованих учнів на основі критеріальних показників інтелектуальної обдарованості та фізичних, художніх проявів у процесі навчання;
- × забезпечення психолого-педагогічного супроводу обдарованих учнів;
- × залучення обдарованих учнів до участі в предметних олімпіадах, конкурсах, МАН, турнірах, науково-творчих конференціях тощо;
- × відбір, розробляння та впровадження методичних матеріалів щодо забезпечення належних організаційних, змістових умов розвитку учнівських обдарувань;
- × проведення педагогічних досліджень, узагальнення досвіду роботи з обдарованими дітьми та підготовка матеріалів до друку;

- × організація індивідуальної роботи з обдарованими учнями;
- × впровадження інноваційних технологій, які сприяють розвитку інтелектуальних, фізичних, художніх обдарувань;
- × організація науково-пошукової діяльності учнів;
- × підготовка учнів до олімпіад, конкурсів, інших інтелектуальних змагань.

4.2. Адміністрацією гімназії:

- × організація педагогічного процесу з наявними умовами розвитку здібних та обдарованих учнів;
- × визначення варіативної частини робочого навчального плану відповідно до потреб розвитку учнівських обдарувань;
- × розроблення конкретних організаційних і методичних рекомендацій;
- × відбір педагогічних кадрів відповідного рівня, здатних працювати із обдарованими та здібними учнями;
- × вивчення педагогічної майстерності вчителів щодо роботи з обдарованими дітьми, підвищення їхнього наукового та професійного рівнів;
- × забезпечення участі обдарованих учнів у конкурсах, змаганнях, олімпіадах, конференціях, конкурсах-оглядах творчих і наукових учнівських робіт, спрямованих на самореалізацію обдарованих дітей.

4.3. Науково-методичною радою:

- × проведення семінарів, присвячених проблемам розвитку творчого потенціалу педагогів і школярів;
- × впровадження в практику роботи вчителів гімназії інноваційних технологій навчання та виховання;
- × створення організаційно-методичних умов поширення перспективного досвіду вчителів, психологів, спрямованих на виявлення й розвиток обдарованих дітей.

4.4. Психологами гімназії:

- × проведення моніторингового психологічного супроводу навчання та розвитку обдарованих учнів в освітньому закладі;
- × корекція результатів розвитку учня на підставі вивчення рівня інтелектуального розвитку;
- × робота з учителями щодо урахування результатів психологічних досліджень в їхній подальшій роботі.

V. Підвищення інформаційного та науково-методичного рівня вчителів

- 5.1. Виявлення, вивчення й узагальнення досвіду роботи вчителів гімназії щодо організації роботи з обдарованими учнями в урочний і позаурочний час.

- 5.2. Проведення семінарів, майстер-класів для вчителів із питань використання ефективних форм, методів і технологій навчання й розвитку обдарованої молоді.
- 5.3. Надання методичної підтримки вчителям у підготовці до друку методичних, дидактичних матеріалів щодо роботи з обдарованою молоддю.
- 5.4. Проведення педагогічних читань щодо роботи з обдарованою молоддю.
- 5.5. Співпраця з вищими навчальними закладами, науково-методичними установами з питань науки, методики роботи з обдарованими дітьми.
- 5.6. Розгляд інноваційних методів роботи з обдарованими учнями на науково-методичній раді, круглих столах.
- 5.7. Забезпечення умов підвищення фахового рівня педагогічних працівників шляхом залучення їх до участі в конференціях, семінарах, тренінгах різного рівня з питань роботи з обдарованими дітьми.
- 5.8. Постійне поповнення банку рекомендованої літератури щодо роботи з обдарованими дітьми.

VI. Виявлення та створення умов для розвитку обдарованої молоді

- 6.1. Проведення психодіагностичних досліджень, спрямованих на пошук обдарованих учнів у відповідності до різних типів обдарованості: інтелектуальної, художньої, фізичної.
- 6.2. Щорічне оновлення гімназійного банку «Обдарованість» для здійснення психолого-педагогічного супроводу навчання та розвитку обдарованих дітей.
- 6.3. Використання проблемно-творчого характеру завдань для розвитку в учнів логічного та нестандартного мислення.
- 6.4. Забезпечення участі обдарованих учнів гімназії у районних, міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних учнівських предметних олімпіадах, турнірах, інших інтелектуальних і спортивних змаганнях.
- 6.5. Організація гімназійних учнівських інтелектуальних конкурсів, турнірів, спортивних змагань.
- 6.6. Проведення моніторингу результативності участі учнів гімназії у районних, міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних учнівських предметних олімпіадах, турнірах, інших інтелектуальних і спортивних змаганнях.
- 6.7. Забезпечення умов участі молодших школярів у різних конкурсних змаганнях.
- 6.8. Підтримка та розвиток співпраці з вищими навчальними закладами, профільними організаціями й установами.

- 6.9. Проведення консультацій для учнів, учителів і батьків із проблем виявлення, підтримки та розвитку здібних і обдарованих дітей.
- 6.10. Створення гімназійної збірки науково-дослідницьких робіт учнів-переможців членів МАН.
- 6.11. Забезпечення участі учнів гімназії в щорічних урочистих прийомах Харківського міського голови для учнів та студентів, нагороджених стипендією «Обдарованість» і «Кращий учень навчального закладу».
- 6.12. Організація навчання, відпочинку й оздоровлення обдарованих учнів у літніх таборах відпочинку.

VII. Соціальна підтримка обдарованих учнів і педагогів

- 7.1. Забезпечення участі обдарованих учнів гімназії в урочистих зустрічах Харківського міського голови з переможцями Всеукраїнських учнівських олімпіад, конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України, всеукраїнських турнірів, з випускниками-медалістами загальноосвітніх навчальних закладів.
- 7.2. Популяризація здобутків обдарованих учнів в освітньому середовищі гімназії та сайті гімназії.
- 7.3. Стимулювання вчителів, які досягають успіхів в роботі з обдарованими учнями.

VIII. Матеріально-технічне забезпечення програми

- 8.1. Розвиток навчально-матеріальної бази гімназії.
- 8.2. Комп'ютеризація навчального процесу та створення електронного банку «Обдарована дитина».
- 8.3. Оснащення гімназії навчально-наочними посібниками відповідно до потреб.
- 8.4. Розвиток шкільної бібліотеки як інформаційного центру забезпечення умов роботи з обдарованими дітьми.
- 8.5. Забезпечення сучасним обладнанням для роботи гуртків, спортивних секцій.

IX. Очікувані результати

- 9.1. Підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників у використанні методів, форм, засобів і технологій навчання та виховання обдарованої молоді.
- 9.2. Дієва системи виявлення, розвитку обдарованої молоді та соціально-педагогічної підтримки.
- 9.3. Забезпечення соціально-правових та освітніх умов для обдарованої молоді.
- 9.4. Стабільні досягнення здібних та обдарованих учнів в інтелектуальних, спортивних, художніх конкурсних змаганнях різного рівня.

- 9.5. Консолідація зусиль органів місцевого самоврядування, вищих навчальних закладів, установ у роботі зі здібною й обдарованою учнівською молоддю.

Використані джерела:

1. Волобуєва Т.Б. Розвиток творчої компетентності школярів / Т.Б. Волобуєва // Управління школою. — Харків, 2005. — 85 с.
2. Гільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина / Ю.З. Гільбух. — К., 1993.
3. Психология одаренности детей и подростков / под ред. Н.С. Лейтеса. — М., 2000.
4. Система роботи з обдарованими дітьми // Завуч. — 2012. — №7. — С. 7–9.
5. Соцька М.В. Система психолого-педагогічного супроводу здібних і обдарованих учнів у загальноосвітньому навчальному закладі / М.В. Соцька // Обдарована дитина. — 2010. — №3. — С. 39–45.

Додаток 3

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА НА 2010–2018 РОКИ

I. Вступ

1.1. Нормативне забезпечення програми

Профільне навчання здійснюють не підставі таких нормативних документів:

- × Закон України «Про освіту»;
- × Закон України «Про загальну середню освіту» (ст. 9, 15, 18, 30, 32, 36);
- × Положення Національної доктрини розвитку освіти в ХХ столітті;
- × наказ від 11.09.2009 р. №854 «Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі».

Цими документами на концептуальному рівні профільне навчання визначено як один зі шляхів забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

Профільне навчання як вид диференційованого навчання передбачає урахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів, створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок змін у цілях, змісті структурі й організації навчання.

Наскрізна профільна освіта — це загальнопредметна та профільна освіта на кожному етапі загальної середньої освіти (початкова, основна, старша), зміст освіти, пріоритети, цінності, ключові учнівські компетентності.

1.2. Мета програми:

- × забезпечення можливостей рівного доступу до здобуття загальноосвітньої профільної та допрофільної підготовки;
- × створення умов неперервності в профільній освіті: зміст, методи, пріоритети, ключові компетентності;
- × виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання та мобільності за умов сучасного суспільства;
- × розвиток в учнів навичок самостійної науково-практичної дослідницько-пошукової діяльності;
- × розвиток інтелектуальних, психічних, творчих, моральних, фізичних, соціальних якостей учнів.

1.3. Основні завдання:

- 1.3.1. Створення умов врахування та розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей та потреб учнів.
- 1.3.2. Забезпечення умов розвитку навичок життєвого та професійного самовизначення, формування готовності до свідомого вибору й опанування майбутньої професії.
- 1.3.3. Формування соціальної, комунікативної, інформаційної, предметної компетенції учнів на допрофільному рівні, стимулювання підлітків до майбутньої професійної діяльності.
- 1.3.4. Забезпечення перспективних зв'язків між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю.

1.4. Принципи реалізації програми:

- × фурація — розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями та нахилами;
- × варіативність й альтернативність освітніх програм, технологій навчання та навчально-методичного забезпечення;
- × наступність і неперервність між допрофільною підготовкою та профільним навчанням і професійною підготовкою;
- × гнучкість змісту і форм організації профільного навчання;
- × діагностико-прогностична реалізованість виявлення здібностей учнів з метою їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання.

1.5. Чинники стратегії:

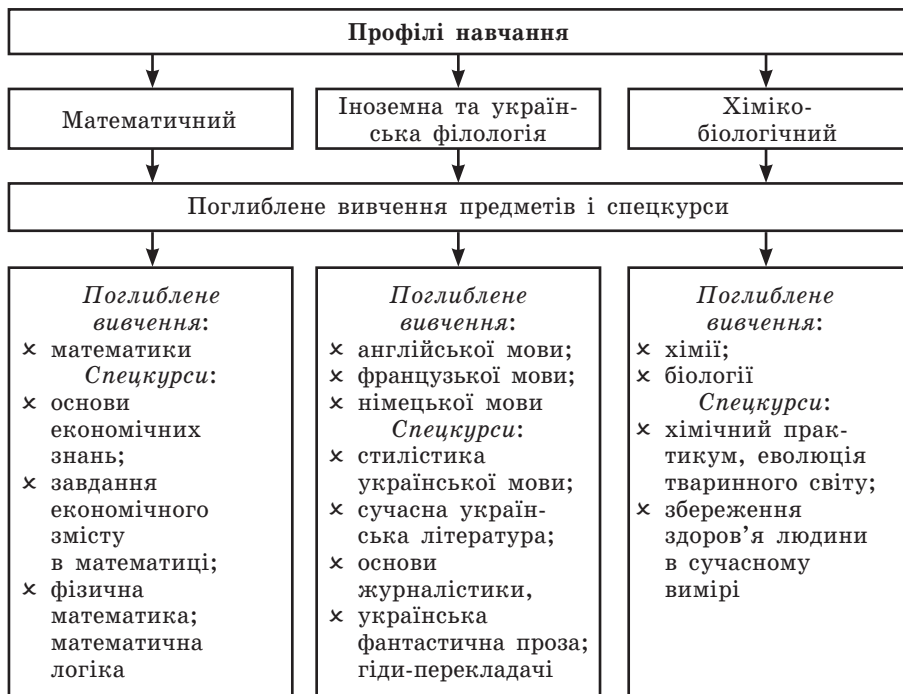
- × вчасне реагування на динамічні зміни на ринку праці;
- × задоволення потреб учнів та їх батьків на освітні послуги;
- × відповідна фахова підготовка педагогічних кадрів.

II. Структура та зміст профільного навчання

- 2.1. Профіль навчання як спосіб організації диференційованого навчання передбачає поглиблене й професійно зорієнтоване вивчення циклу споріднених предметів. Визначено профіль освітніми потребами замовників освіти; кадровими, матеріально-технічними,

інформаційними ресурсами гімназії, соціокультурною, виробничою інфраструктурою держави.

2.2. Профільність у гімназії слід здійснювати за такими напрямками: українська філологія, математичний і хіміко-біологічний. Навчальний профіль має забезпечуватись відбором предметів та їх змістом.

Профіль навчання, охоплюючи сукупність базових, профільних предметів, курсів за вибором, факультативів, додаткових та індивідуальних занять повинен забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів та їхню підготовку до майбутньої професійної діяльності.

2.3. Базові загальноосвітні предмети становлять інваріантну складову змісту середньої освіти і є обов'язковими для всіх профілів. Ці предмети реалізують цілі та завдання загальної середньої освіти. Зміст навчання і вимоги до підготовки старшокласників визначені державним загальноосвітнім стандартом.

2.4. Профільні загальноосвітні предмети — це цикл предметів, які відповідають цілям, завданням і змісту кожного конкретного профілю. Вони обов'язкові для учнів, які обрали певний профіль навчання. Профільні предмети вивчають поглиблено. Особливостями поглибленого вивчення є: більш глибоке й повне опанування понять, законів, теорій, передбачених стандартом освіти, широке використання знань зі споріднених предметів; застосування активних

методів навчання, організація дослідницької, проектної діяльності учнів. Поглиблене вивчення циклу предметів запобігає вузькій спеціалізації та здебільшого відповідає реальним потребам, інтересам старшокласників. Зміст профільних предметів реалізують за рахунок варіативної та інваріантної складових навчального плану.

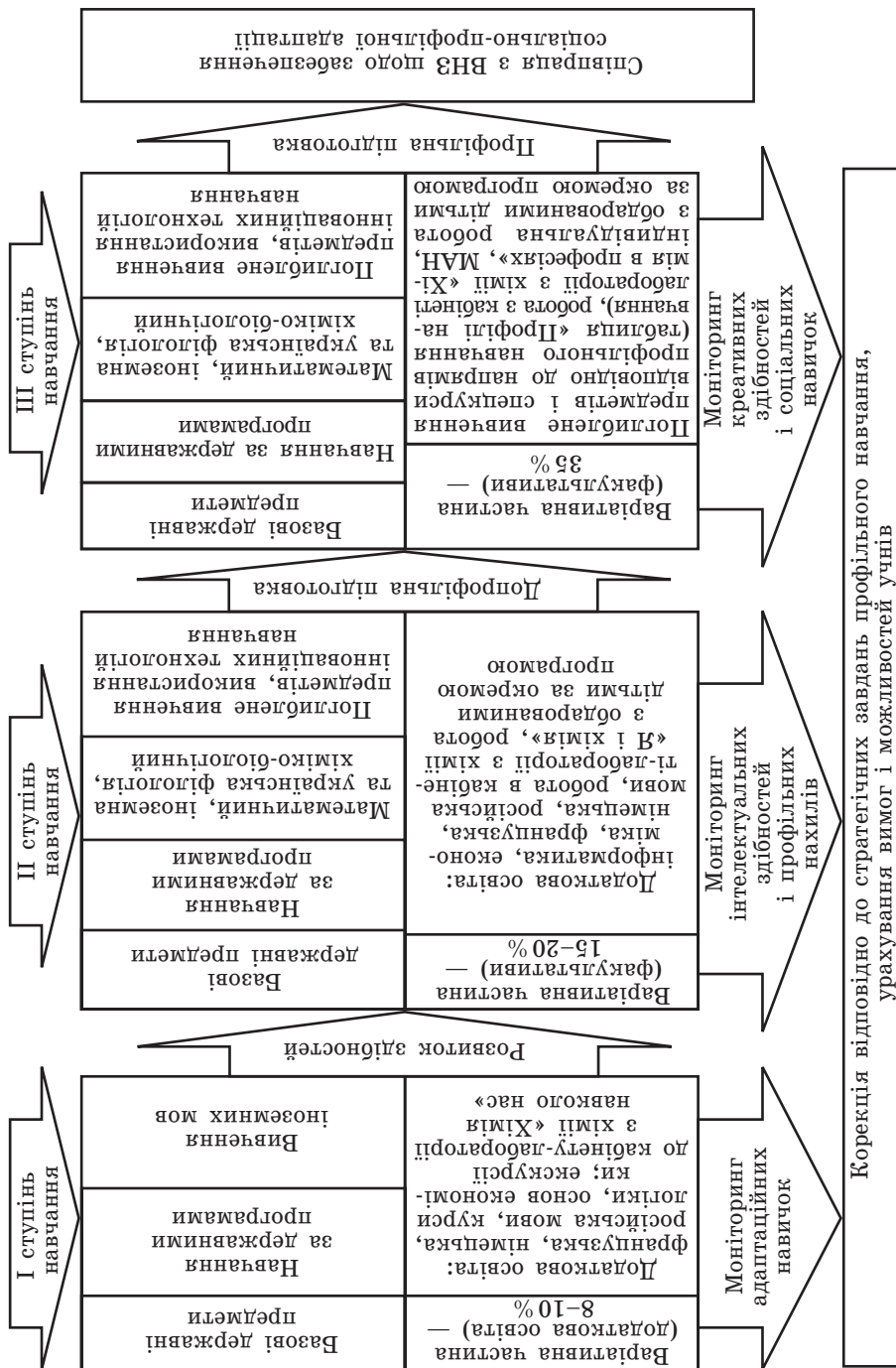
2.5. Допрофільну підготовку учнів 8–9-х класів забезпечують факультативними заняттями, курсами за вибором, роботою гуртків «Юний винахідник», «Юний біолог», «Чари хімії», «У світі літературних творів», «Юний математик» тощо. **Профільне навчання старшокласників** забезпечують предметами профільного спрямування, курсами за вибором, додатковими й індивідуальними заняттями, організаційними заходами, спрямованими на формування в учнів навичок соціально-профільної адаптації.

2.6. Стратегією розвитку в освітній профільній діяльності гімназії є забезпечення наступності в організації, змісті, методиках викладання предметів профільного спрямування на всіх ступенях навчання відповідно до розробленої моделі.

2.7. Зміст профільного навчання в гімназії забезпечують навчальний план, зміст навчальних предметів поглибленого вивчення, спецкурси за вибором, факультативами, виховними, просвітницькими заходами, індивідуальною роботою з обдарованими учнями (таблиця 1).

Таблиця 1

Профілі навчання	Назва курсів, спецкурсів, факультативів 2012–2013 н. р.
Українська та іноземна філологія	I ступінь
	Поглиблене вивчення англійської, німецької, французької мов
	II ступінь
	Поглиблене вивчення літератури, української, англійської, німецької, французької мов, літературний гурток
Економіко-математичний профіль	III ступінь
	Спецкурс «Гіди перекладачі», курси за вибором «Стилістика української мови», «Основи критичного мислення», факультатив «Сучасна українська література», літературний гурток
	I ступінь
	Спецкурс «Математична логіка»
Хіміко-біологічний профіль	II ступінь
	Спецкурс «Математична логіка», поглиблене вивчення математики
	III ступінь
	Курси за вибором «Фізична математика», «Задачі математичного змісту в математиці», поглиблене вивчення предмета «Економіка»
Хіміко-біологічний профіль	I ступінь
	Позакласна робота в кабінетах хімії, біології
	II ступінь
	Позакласна робота в кабінетах хімії, біології, поглиблене вивчення хімії, біології
Філь	III ступінь
	Позакласна робота в кабінетах хімії, біології, поглиблене вивчення хімії, біології, курси за вибором «Біохімія основ життя», «Розв'язування задач із практичним змістом»

III. Очікуванні результати

Виконання програми надасть можливість:

- × забезпечувати умови для ефективної допрофільної підготовки та профільного навчання учнів;
- × мобільно реагувати на запити та потреби учнів та їх батьків шляхом внесення коректив у систему поглибленого вивчення предметів, курсів за вибором, спецкурсів, факультативів, гуртків;
- × застосування інноваційних форм організації профільного навчання
- × спрямовано розвивати матеріально-технічну базу гімназії.

IV. Заходи щодо забезпечення умов розвитку профільного навчання

№	Зміст заходів	Виконавці
<i>Організаційні умови</i>		
1.1	Ефективне використання варіативної складової навчального плану в організації наступності профільного навчання	Заступник директора з НВР
1.2	Аналіз забезпечення наступності в організації та змісті профільного навчання в гімназії та працевлаштування випускників	Директор
1.3	Вивчення стану викладання предметів профільного спрямування	Адміністрація
1.4	Проведення моніторингу якісного складу та професійної компетентності педагогів, які працюють у профільних класах	Адміністрація
1.6	Поповнення бібліотечного фонду методичною та довідковою літературою з предметів профільного навчання	Бібліотекарі
1.7	Проведення педагогічних рад із організації профільного навчання та допрофільної підготовки учнів у гімназії	Директор
1.8	Удосконалення системи співробітництва з ВНЗ відповідно до профілізації гімназії	Директор
1.9	Формування та розвиток системи співробітництва з різними громадськими організаціями й установами	Адміністрація
1.9	Удосконалення навчально-матеріальної бази відповідно до профілізації гімназії	Директор
1.10	Проведення моніторингу якості профільного навчання в гімназії	Адміністрація
1.11	Забезпечення підвищення кваліфікації вчителів з питань допрофільної підготовки та профільного навчання учнів	Директор
1.12	Проведення психолого-педагогічної діагностики серед учнів, батьків (анкетування, тестування, консультації)	Психологи

№	Зміст заходів	Виконавці
1.13	Проведення навчання і тренінгів з питань психологічних засад особистісної готовності учнів до вибору профілю навчання	Психологи
1.14	Проведення психолого-педагогічної діагностики з метою вивчення побажань і запитів батьків щодо організації допрофільного та профільного навчання	Психологи
2.2	Забезпечення супроводу, інформаційно-методичної підтримки вчителів у процесі виявлення професійних нахилів, інтересів учнів і створенні умов їх розвитку	Заступники, методисти
2.3	Залучення в навчально-семінарську діяльність гімназії тематики з організації профільного навчання	Заступники, методисти
2.4	Відбір і систематизація навчально-методичних матеріалів на допомогу вчителям та учням різних профілів	Керівники кафедр, методисти
2.5	Вивчення кращого досвіду проведення допрофільної підготовки та профільного навчання в інших регіонах України	Заступники, методисти
3.1	Створення сторінки на гімназійному сайті «Здобутки профільного навчання»	Методист
3.4	Проведення заходів інформаційно-просвітницького характеру для вчителів, учнів, батьків	Заступник директора з ВР
3.5	Створення комп'ютерної бази сучасних професій, які затребувані ринком праці	Заступник директора з ВР
3.6	Надання інформації учням, батькам щодо потреб професій на ринку праці	Класні керівники

Використана література

1. Закон України «Про загальну середню освіту» (ст. 9, 15, 18, 30, 32, 36).
2. Закон України «Про освіту».
3. Кузьмич Л.В. Професії батьків. Важливість їхньої праці для інших / Л.В.Кузьмич // Розкажіть онуку. — 2005. — №11–12. — С.64–65.
4. Малиновская, Н.В. Я бы в докторы пошел — пусть меня научат: [Выбор профессии] / Н.В.Малиновская // Биология для школьников. — 2005. — №1. — С.50–53.
5. Національна доктрина розвитку освіти в Х столітті.
6. Нова редакція Концепції профільного навчання у старшій школі» (наказ від 11.09.2009 р. №854).
7. Самоукина Н. Вместе выбираем профессию / Н.Самоукина // Все для учителя. — 2005. — №19–20. — С.111–112.
8. Христан М. Не зрадь своїй мрії... : [сценарій, професія учитель] / М.Христан, К.Гелемб'юк // Позакласний час. — 2005. — №19–20. — С.17–22.
9. Цимбалюк Н. Свято урожаю : [професія хлібороба, сценарій] / Н.Цимбалюк // Позакласний час. — 2005. — №17. — С.31–33

ВИЯВЛЕННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ У 5-А КЛАСІ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗА АДАПТОВАНИМИ ПОКАЗНИКАМИ, В ПІДҐРУНТІ ЯКИХ ПЕРЕБУВАЮТЬ ПОКАЗНИКИ, СКЛАДЕНІ КОМІТЕТОМ З ОСВІТИ США

1	Навчальний предмет і показники обдарованості	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Вчителі української, російської мови та літератури	+				+		+			
	учень захоплюється читанням						+				
	спроможний довго утримувати в пам'яті символи, літери і слова				+	+	+				
	логічно складає текст і речення				+	+					
	цікаво висловлює свої думки	+				+	+	+			
	часто висловлює свою точку зору	+			+	+					
	Кількість набраних балів	3			3	5	3	2			
2	Учителі математики й інформатики										
	учень проявляє зацікавленість до обчислень, вимірювань, зважування або упорядкування предметів		+				+			+	+
	дитина виявляє незвичайне для її віку розуміння математичних відносин						+			+	
	демонструє легкість у сприйнятті та запам'ятовуванні математичних символів (цифр і знаків)		+		+		+			+	
	із легкістю виконує прості операції додавання та віднімання		+		+	+	+			+	+
	Кількість набраних балів		3		2	1	4			4	2
3	Учителі природничих наук										
	часто ставить питання про походження предметів або їх функції	+			+		+		+		+
	проявляє зацікавленість до експериментів		+		+		+				+
	демонструє, незвичне для його віку, розуміння причинно-наслідкових зв'язків		+				+				+
	Кількість набраних балів	1	2		2		3		1		3
4	Учителі історії та географії										
	захоплюється вивченням історії та географії						+		+		
	гарно запам'ятовує дати, країни	+					+		+		
	цікавиться походженням країн і місць						+		+		

	захоплюється вивченням культури окремих країн	+	+			+			
	часто ставить питання з географії, історії					+		+	
	Кількість набраних балів	2	1			5		4	
5	Учителі іноземних мов								
	захоплюється вивченням іноземних мов	+	+			+			+
	любить читати іншомовні книги								
	учень розуміє іноземні слова та логічно складає речення, питання	+	+			+			+
	Кількість набраних балів	2	2			2			2
6	Учитель образотворчого мистецтва								
	дитина виявляє зацікавленість до візуальної інформації			+				+	
	побачивши, запам'ятовує дрібниці, деталі		+					+	
	проводить багато часу за малюванням і ліпленням								
	свідомо складає композицію картин або малюнків			+					
	його роботи вирізняються відмінною композицією, конструкцією і кольором			+					
	Кількість набраних балів	1	3					2	
7	Учитель музики								
	учень виявляє зацікавленість до музичних занять					+			+
	упізнає знайомі мелодії з перших звуків					+			+
	із задоволенням підспівує, має гарний слух і дзвінкий голос					+			+
	Кількість набраних балів					3			3
8	Учителі фізичної культури								
	має гарну зорово-моторну координацію	+		+		+			
	полюбляє рух (біг, стрибки)					+			
	має значний діапазон руху (повільний, різкий)			+		+			
	добре утримує рівновагу під час виконання рухливих вправ							+	
	має виняткову фізичну силу							+	
	демонструє спроможність швидко розвивати основні рухливі навички (ходьба, біг, стрибки, уміння кидати і ловити предмети)							+	
	Кількість набраних балів	1		2		3			3

9	Українська, російська мови і літератури	3			3	5	3	2			
10	Математики й інформатика		3		2	1	4			4	2
11	Природничі науки	1	2		2		3		1		
12	Історія та географія	2	1				5		4		3
13	Іноземні мови	2	2				2				2
14	Образотворче мистецтво		1	3					2		
15	Музика						3				3
16	Фізична культура			1	2		3			3	
17	Загальна кількість набраних балів	8	9	4	9	6	23	2	7	7	10

Додаток 5

БАНК ОБДАРОВАНОСТІ

Прізвище, ім'я, по батькові учня		Дата народження учня	Вид обдарованості учня	Клас	Участь у конкурсах і результати участі						Стипендії (рік, назва)	Креативність	
					Шкільний	Районний	Міський	Обласний	Всеукраїнський	Міжнародний			
											Рівень інтелекту		
											Професійні нахили		
											Домашня адреса		

ПРОГРАМА МОНІТОРИНГОВОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В ХГ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розробник програми: Гармаш Олена Вадимівна,
практичний психолог ХГ № 46 ім. М. В. Ломоносова

Пояснювальна записка

Представник гуманістичної психології К. Роджерс визначив ідею роботи з обдарованими дітьми так: «Якщо сучасне суспільство не буде мати людей, здатних реагувати на найменші зміни в суспільному розвитку, ми можемо загинути, і це буде та ціна, яку ми всі заплатимо за відсутність креативності».

Звісно, найбільш умотивованим соціальним інститутом щодо винайдення механізмів плекання талановитих, творчих особистостей є освіта. Згідно з національними інтересами України, яка проторує своїм непростим шляхом стратегічного самовизначення, завдання розроблення методологічних засад виявлення, розвитку та підтримки обдарованих дітей постає як найбільш пріоритетне.

Соціально-психологічні проблеми, що існують у дітей із високим внутрішнім інтелектуальним і творчим потенціалом, їх процес взаємодії з учнівськими та педагогічними колективами, прийняття ефективних управлінських рішень ставлять перед психологічною службою завдання моніторингового супроводу навчально-виховного процесу, зміст якого «ґрунтується на загальнолюдських цінностях і принципах науковості, полікультурності, світському характері освіти, системності, інтегрованості, єдності навчання та виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями й народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави».

Таким чином, головна функція психологічної служби гімназії в роботі з обдарованими дітьми — проектування й організація середовища, яке сприяє розкриттю потенційних можливостей учнів, забезпечує максимальну реалізацію здібностей, орієнтує особистість на саморозвиток.

На сучасному етапі традиційна модель організації діяльності психологічної служби гімназії недостатньо забезпечує виконання цієї мети. Гостро постає проблема створення цільової програми, яка містить мету, завдання, етапи, інструментарії, визначення учасників, рекомендації щодо застосування отриманих результатів із урахуванням особливостей навчального закладу, рівнем розвитку учнів тощо.

Саме цим вимогам відповідає авторська модель психологічного моніторингового супроводу роботи з обдарованими учнями, **головна мета якої** — створення умов для сприяння розкриттю потенційних можливостей учнів в освітньому середовищі та їх розвитку.

Авторську модель психологічної служби розроблено, насамперед, на підставі нормативних і методичних матеріалів Міністерства освіти та науки України, обласних, міських програм роботи із обдарованими учнями. Програму адаптовано до умов навчання та виховання обдарованих учнів у гімназії з урахуванням вікових особливостей учнів.

Завдання програми психологічного супроводу роботи з обдарованими дітьми:

1. Виявляти дітей із високим рівнем творчого потенціалу та вивчати психологічні складові, що впливають на реалізацію їхніх творчих задатків і здібностей.
2. Здійснювати запобіжне усунення відхилень у психофізіологічному й індивідуальному розвитку особистості учнів, які ускладнюють та перешкоджають формуванню соціально-корисної життєвої перспективи.
3. Спрямувати зусилля суб'єктів навчальної діяльності (педагогів, батьків, учнів) на створення життєтворчого освітнього простору, покликаного сприяти розвитку потенційної обдарованості кожної дитини.
4. Акумулювати в навчально-виховному процесі варіативні види діяльності, форми та методи психолого-педагогічного супроводу для моделювання різноманітних сфер самовизначення особистості таких, як довілля, суспільство, мистецтво, наука і спонукати учнів до результативного вияву творчої активності в цих сферах.

Створену систему організації діяльності психологічної служби чітко структуровано за напрямками діяльності, віковими особливостями розвитку особистості. На кожному етапі визначені мета, завдання, методи роботи, діагностичний інструментарій, корекційно-розвивальні програми. Загальну мету реалізують у системі окремих завдань, між якими протягом часу простежується взаємозв'язок.

Із урахуванням специфіки навчання та виховання учнів у закладі освіти, а також згідно з концепцією розвитку закладу освіти, програмою розвитку психологічної служби розроблені принципові підходи у створенні системи роботи з обдарованими шкільною психологічною службою:

- × послідовність у роботі (організація роботи з урахуванням досвіду минулих років);
- × визначення пріоритетів (розвиток особистості);
- × моральність, екологічність або визнання права кожної дитини на унікальність і неповторність;
- × різноманітність форм і методів роботи.

Цю модель спрямовано на максимальне сприяння найповнішому розкриттю та розвитку обдарованості, гуманізації освіти в широкому розумінні цього слова, на розвиток індивідуальності.

1. Структурно-організаційна частина моніторингового психологічного супроводу

Головна мета діяльності психологічної служби — виявлення обдарованості та забезпечення оптимальних соціально-психологічних умов для розвитку дітей із високим внутрішнім інтелектуальним і творчим потенціалом.

Основні завдання:

- × здійснювати психологічний супровід розвитку особистості учня та вчителя;
- × попереджувати можливі порушення особистісної сфери дитини;
- × проводити роботу з оптимізації навчально-виховного процесу.

У системі діяльності психологічної служби виділяють три організаційні етапи і ряд напрямів психологічної діяльності, які різняться між собою постановкою цілей і способами вирішення проміжних завдань, характерних для кожного конкретного етапу та напрямку.

Структурний розподіл діяльності психологічної служби за етапами:

етап I — моніторинговий психологічний супровід навчально-виховного процесу з учнями молодшої школи (1–4 класи);

етап II — моніторинговий психологічний супровід навчально-виховного процесу з учнями 5–7-х класів;

етап III — моніторинговий психологічний супровід допрофільної підготовки та профільного навчання з учнями 8–11-х класів.

Крім цього, на кожному з вищезначених етапів проводимо роботу з батьками та вчителями.

З метою оптимізації та підвищення ефективності навчально-виховного процесу здійснюють кураторство кожного етапу окремим психологом.

За напрямками роботи діяльність психологічної служби розподілено на такі блоки:

- × діагностичний;
- × корекційно-розвивальний;
- × консультативно-просвітницький;
- × організаційно-методичний.

1.1. Діагностичний блок

Цей блок є основоположним моментом у роботі психологічної служби, тому що дозволяє сформулювати цілісне уявлення про внутрішній світ школяра, міжособистісні відносини у дитячому колективі, про тенденції

та динаміку розвитку кожної особистості з усіма її особливостями та відтінками. Дійсно, щоб формувати інтелектуально й духовно зрілу особистість, яка спрямована на розвиток і саморозвиток власних здібностей, необхідно всебічно знати її та глибоко розуміти. З цією метою ми розробили й адаптували комплекси психологічних досліджень для учнів, які використовують протягом різних періодів їх навчання у школі. Підбір психодіагностичних методик здійснюють із урахуванням надійності, валідності та стандартизації тестів. Вони відповідають певним віковим особливостям психічного розвитку дитини, і разом з цим спрямовані на визначення таких однакових критеріїв особистості, які можна простежити протягом усього навчання дитини в школі. Таким чином, ми маємо можливість здійснювати моніторинговий супровід розвитку дитини, а також розробляти оптимальний комплекс психодіагностики згідно з умовами навчання та виховання учнів у гімназії та своєчасно вносити до нього зміни.

Головна мета діагностичного блоку — забезпечення сприятливих психолого-педагогічних умов для виявлення обдарованих учнів і розвитку їхніх здібностей.

Завдання:

- × виявляти обдарованих учнів, вивчати психічні складові, що сприяють або перешкоджають реалізації обдарованості;
- × виявляти приховані здібності дітей і можливості їхнього розвитку;
- × надавати допомогу суб'єктам навчальної діяльності щодо виявлення перспективних галузей застосування особистісної креативності учнів;
- × уточнювати реальний стан психологічного клімату в колективі;
- × оцінити ефективність навчально-виховного процесу, його вплив на психічний розвиток дитини.

Методи дослідження: спостереження, бесіди, анкетування, тестування, аналіз продуктів діяльності.

1.2. Корекційно-розвивальний блок

Цей блок є основоположним структурним компонентом під час формування психічно зрілої особистості, спрямованої як на розвиток власних здібностей, так і на потребу в їх саморозвитку та самореалізації.

Головна мета корекційно-розвивального блоку — формування соціально корисної життєвої перспективи обдарованих учнів.

Завдання:

- × розвивати основні психофізіологічні процеси, потенційні можливості особистості;
- × протидіяти відхиленням у психофізіологічному й індивідуальному розвитку та поведінці обдарованої особистості;

- × відновлювати та розвивати здатності учнів до самокерованої поведінки;
- × зберігати повноцінне психічне здоров'я суб'єктів навчального процесу, проводити профілактику стресових розладів.

Методи роботи: тренінг, семінар, науково-практична конференція, психологічна гімнастика та психорегуляційні вправи, сюжетно-рольові ігри, психотерапевтичні вправи.

1.3. Консультаційно-просвітницький блок

Цей блок є основоположним моментом під час створення сприятливого середовища для індивідуального розвитку особистості.

Головна мета консультаційно-просвітницького блоку — формування культурно-продуктивної особистості, що має почуття перспективи, діє свідомо, здібна розробляти різні стратегії поведінки й аналізувати ситуацію з різних точок зору.

Завдання:

- × формувати оптимальне соціокультурне середовище, що впливає на розвиток і саморозвиток особистості;
- × сприяти створенню умов для усвідомлення особистістю ефективних засобів дії, що дозволяють їй жити вільно та відповідально згідно з морально-етичними принципами суспільства.

Методи роботи: консультації, співбесіди, виступи на батьківських зборах, педрадах, нарадах, використання медіа- та інтернет-ресурсів.

1.4. Організаційно-методичний блок

Цей блок є основоположним компонентом для ефективного забезпечення як діяльності психологічної служби, так і навчально-виховного процесу в цілому.

Головна мета організаційно-методичного блоку — пошук шляхів оптимізації навчально-виховного процесу за допомогою гуманізації та демократизації.

Завдання:

- × безпосередньо організовувати та планувати діяльність шкільної психологічної служби в гімназії;
- × психолого-методичне забезпечення навчально-виховного процесу інноваційними технологіями.

Така структурно-організаційна модель психологічної служби є інтегральним утворенням трьох аспектів:

- × **наукового** (вивчає закономірності психічного розвитку й формування особистості з метою розробки методів і методик професійного застосування психологічних знань за умов сучасної школи);

- × **прикладного** (здійснює соціально-психологічний супровід навчально-виховного процесу, включаючи підвищення професійного й особистісного зростання суб'єктів навчальної діяльності);
- × **практичному** (забезпечує безпосередню роботу психологів у навчальному закладі освіти).

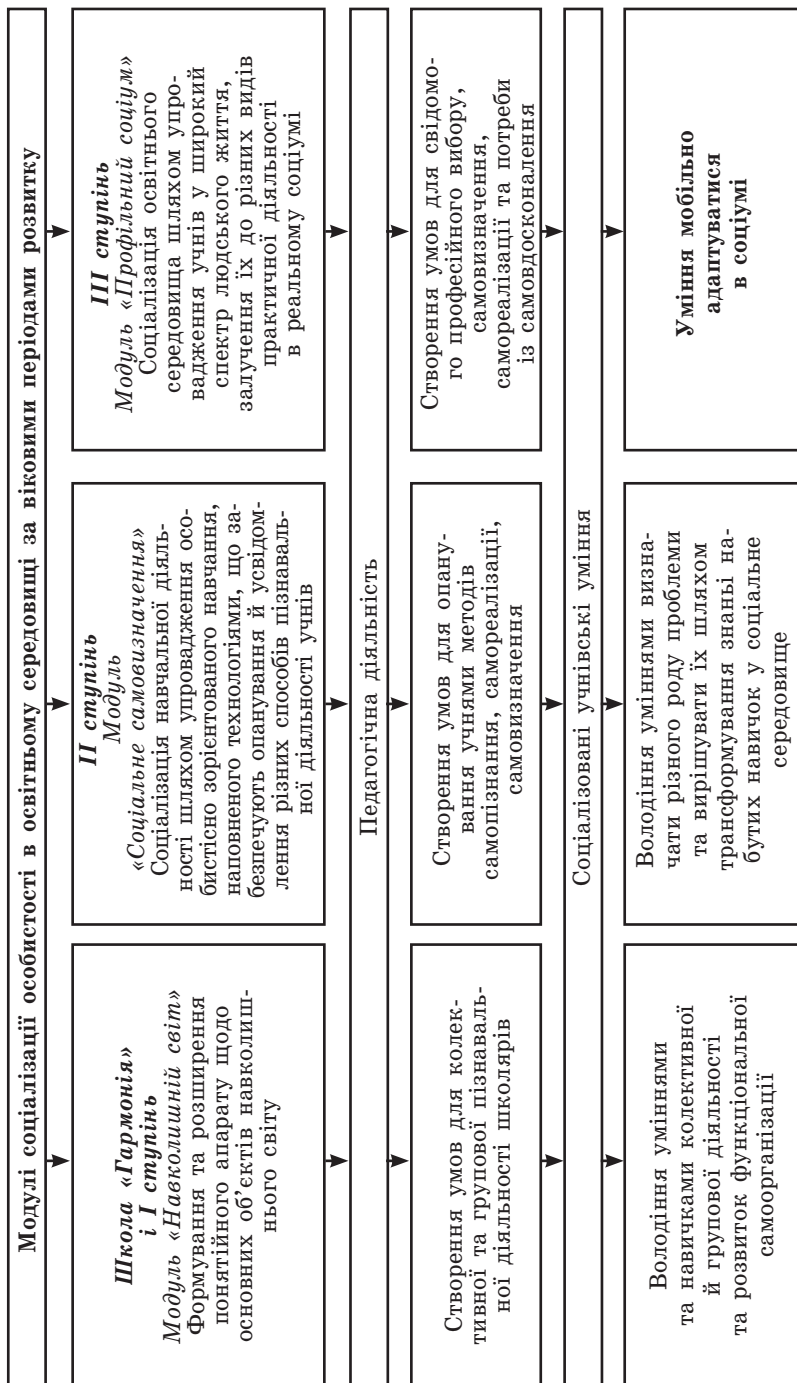
2. Реалізація програми моніторингового психологічного супроводу навчання та виховання обдарованих дітей в ХГ № 46 ім. М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області.

Науково-методичне й інформаційне забезпечення роботи з обдарованими дітьми

№ з/п	Зміст заходу	Відповідальні виконавці
1	Організація діяльності психологічної служби з питань роботи із обдарованою молоддю	Практичні психологи, адміністрація
2	Вивчення й узагальнення досвіду роботи психологічної служби навчального закладу щодо роботи із обдарованими учнями	Практичні психологи
3	Проведення семінарів, круглих столів для суб'єктів навчальної діяльності з питань упровадження ефективних форм, методів і технологій навчання, виховання та розвитку обдарованої молоді	Практичні психологи
4	Виступи на батьківських зборах щодо інформування проблематики життєдіяльності дітей зі нестандартним рівнем розвитку здібностей	Практичні психологи
5	Використання інтернет-ресурсів для просвітницької діяльності	Практичні психологи
6	Створення тестотеки психодіагностичних методик з питань виявлення складових обдарованості	Практичні психологи
7	Виявлення обдарованих учнів із високим внутрішнім творчим та інтелектуальним потенціалом: <ul style="list-style-type: none"> × психодіагностика учнів 2–4-х класів із визначення рівня творчого потенціалу; × психодіагностика учнів 6-х класів із визначення рівня розвитку особистісної схильності до творчості; × психодіагностика учнів 7-х класів із визначення рівня розвитку творчого мислення; × психодіагностика учнів 10-х класів із виявлення соціальної обдарованості 	Практичні психологи

№ з/п	Зміст заходу	Відповідальні виконавці
8	Вивчення професійних нахилів обдарованих учнів та учнів із високим внутрішнім потенціалом до окремих видів наукової діяльності	Практичні психологи
9	Вивчення внутрішньосімейних стосунків, типів сімейного виховання	Практичні психологи
10	Анкетування вчителів, батьків щодо психологічних складових обдарованих учнів	Практичні психологи
11	Поповнення банку обдарованих учнів за результатами комплексних психологічних досліджень	Практичні психологи
12	Щорічне оновлення шкільного інформаційного банку обдарованих учнів	Практичні психологи
13	Розвиток рефлексії, потреби в саморозвитку та самореалізації власних здібностей, формування позитивної «Я-концепції», формування соціально-корисної життєвої перспективи для суб'єктів навчальної діяльності (корекційно-відновлювальна та консультативна діяльність)	Практичні психологи
14	Консультативна допомога учням за тематикою: «Міжособистісні стосунки», «Поривання до успіху або страх невдачі», «Відповідальність за свої дії та вчинки», «Як розв'язуються проблемні ситуації», «Як ставитися до критики та порад», «Прояви егоцентризму»	Практичні психологи
15	Консультативна допомога вчителям за тематикою: «Активізація творчого потенціалу учнів», «Етапи креативного процесу», «Обдаровані діти — які вони», «Підготовка учнів до предметних олімпіад і МАН»	Практичні психологи
16	Консультативна допомога батькам за тематикою: «Особливі діти — особливі проблеми», «Як допомогти та не зашкодити вашій дитині», «Як зберегти психічне здоров'я та дружні стосунки», «Батьківська підтримка розвитку дитячих здібностей», «Прийняття та підтримка обдарованої дитини»	Практичні психологи
17	Написання науково-дослідницьких проєктів та їхній захист у конкурсі МАН	Практичні психологи
18	Ознайомлення адміністрації закладу освіти з результатами психологічних досліджень, станом інтелектуальної та творчої обдарованості в закладі, прогнозування щодо її динаміки, надання рекомендацій стосовно подальшого розвитку обдарованості	Практичні психологи

МОДЕЛЬ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА

Додаток 8

АНКЕТА ДЛЯ УЧНІВ

Прізвище _____

Ім'я _____

По батькові _____

Дата народження _____

1. Стан здоров'я:

- × здоровий;
- × функціональні відхилення;
- × хронічні захворювання.

2. Улюблені предмети: _____**3. Улюблені заняття у вільний час:** _____**4. Яка галузь діяльності або знань найбільше цікавить:**

- × природничо-наукова (хімія, біологія, медицина, геологія, с/г);
- × точні науки (математика, фізика);
- × суспільно-наукова (історія, політологія, філософія, економіка, право);
- × гуманітарна (література, журналістика, лінгвістика, педагогіка, психологія);
- × мистецтво (музичне, театральне, образотворче);
- × інтереси відсутні _____

5. Виразність професійних інтересів і схильностей:

- × яскраво виражені (у якій галузі діяльності, підкреслити): сфера мистецтв, технічні інтереси, робота з людьми, розумової праці, фізичної праці, матеріальних інтересів;
- × не виражені.

6. Наявність професійного плану:

- × яку професію вибрали;
- × яку професію хоче обрати;
- × в якому навчальному закладі хотіли б учитися;
- × яку професію радять обрати батьки.

7. Інформованість про світ професій:

- × повна;
- × недостатня;
- × відсутня.

Додаток 9

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ

Прізвище _____

Ім'я учня _____

Клас _____

1. Який шлях здобуття професії ви рекомендуєте своїй дитині? (Потрібне позначити.)

- ☐ Закінчити 9 класів — середню освіту в школі
☐ Закінчити 9 класів — технікум, коледж
☐ Закінчити 11 класів — робота
☐ Закінчити 11 класів — технікум
☐ Закінчити 11 класів — інститут, університет

2. Професія або сфера діяльності, яку ви рекомендуєте своїй дитині

3. Чому ви радите вибрати саме цю професію або сферу діяльності? (Потрібне позначити або додати.)

- ☐ Творчий характер праці
☐ Можливість подальшого професійного зростання
☐ Професія потрібна в нашому регіоні, завжди можна знайти роботу
☐ Відповідає індивідуальним особливостям дитини (вказати, яким саме)
☐ Традиції семи
☐ Відносна легкість праці, короткий робочий день
☐ Висока заробітна плата
☐ Інші причини _____

4. Із переліку напрямів профільного навчання старшокласників обери той, який ви рекомендуєте своїй дитині. (Потрібне позначити.)

- ☐ Природничо-математичний напрям
а) природні науки
б) точні науки
☐ Суспільно-гуманітарний напрям
☐ Філологічний напрям
☐ Технічний напрям
☐ Художньо-естетичний напрям
☐ Спортивний напрям

Додаток 10

ОХОПЛЕННЯ УЧНІВ РОЗВИТКОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПРЕДМЕТНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПОЗАКЛАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА 2017–2018 н. р.

№ з/п	П. І. Б. учня	Клас	МАН		Олімпіади		Турніри й інше	
			сек- ція	керів- ник	пред- мет	керів- ник	пред- мет	керів- ник

Додаток 11

ПРОГРАМА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ ЩОДО РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ХГ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ГРУПА «ІНТЕЛЕКТУАЛ»)

Розробник: Валентина Іванівна Трубаєва,
учитель математики Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова

Пояснювальна записка

Програму розраховано на розвиток учнівських здібностей і обдарувань у процесі їх підготовки до участі в олімпіадах. Вона має свої особливості, сутність яких полягає в тому, що вчитель структурує навчальний матеріал таким чином, щоб розвивати в учнів гнучкість, оригінальність мислення, інтуїцію, уявлення, зацікавленість, уміння мобільно реагувати на задані умови, виховувати якості, які необхідні в стресових ситуаціях під час інтелектуальних змагань.

Індивідуальні заняття з математики з обдарованими учнями спрямовані на:

- × вироблення реалістичної «Я-концепції», поваги до інших, спроможності до самоаналізу, толерантності, критики, наполегливості у виконанні завдання, впевненості у своїх силах і здібностях, внутрішньої мотивації, уміння працювати за нестандартних умов;
- × підвищення зацікавленості учнів до вивчення математики, формування математичної культури;

- × створення умов для розвитку самостійного творчого мислення;
- × розвиток кмітливості, наполегливості, формування логічної компетентності;
- × розвиток таких ключових компетентностей, як уміння спостерігати, порівнювати, узагальнювати факти, аналізувати та багато інших.

Для того щоб бути успішним і не розгубитися в конкурсних змаганнях під час індивідуальних занять, розвиваються уміння і навички розумової праці:

- × планувати роботу та відшукувати раціональні шляхи її виконання;
- × критично оцінювати отримані результати;
- × лаконічно, закінчено, доступно, зрозуміло висловлювати свої думки;
- × обґрунтовано формулювати висновки;
- × сприймати та вирішувати складні проблеми;
- × відчувати протиріччя;
- × аналізувати ситуації;
- × будувати гіпотези;
- × відмовлятися від невдалої гіпотези;
- × критично мислити;
- × установлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- × виявляти приховані залежності і зв'язки.

Зміст програми

Розвиток учнівських здібностей і обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
Мобільність мислення	1. Мобільне продукування ідей за короткий проміжок часу	Знання: типи математичних ігор і виграшних стратегій. Розвиває компетентності: створювати виграшні стратегії в математичних іграх
	2. Вирішення нестандартних задач за короткий проміжок часу	Знання: з різних тем. Розвиває компетентності: орієнтуватися у великій кількості задач із різних тем і раціонально розподіляти свій час
Гнучкість мислення	1. Завдання, що містить необхідність одночасного зосередження на декількох ідеях	Знання: типи розфарбувань. Розвиває компетентності: розв'язувати задачі на розфарбування

Розвиток учнівських здібностей і обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
	2. Завдання, спрямоване на осмислення інформації, яку отримано в одному контексті, а використовувати її необхідно в іншому	Знання: поняття інваріанта, остачі від ділення на деяке натуральне число, розфарбування. Розвиває компетентності: розв'язувати задачі за допомогою інваріанта
	3. Завдання, що містить необхідність переходу з одного типу досліджень на інший	Знання: теорія остач і конгруентність за модулем. Розвиває компетентності: розв'язувати діофантові рівняння або доводити, що розв'язків немає
	4. Задача, в умовах якої передбачене подолання стереотипних методів її вирішення	Знання: поняття функціонального рівняння і методів їх розв'язування. Розвиває компетентності: розв'язувати функціональні рівняння
	5. Завдання, яке змушує відмовитися від неведлої гіпотези	Знання: типи математичних ігор і виграшних стратегій. Розвиває компетентності: створювати виграшні стратегії в математичних іграх
Оригінальність мислення	1. Тренувальні вправи на продукування ідей, які відрізняються від загальновизнаних	Знання: основні правила комбінаторики, поняття перестановки, факторіалу, розміщення та комбінатії. Розвиває компетентності: розв'язувати комбінаторні задачі
	2. Відпрацювання задач, які потребують парадоксальних нестандартних рішень	Знання: методи доведення нерівностей, відомі класичні нерівності. Розвиває компетентності: доводити нестандартні нерівності
	3. Відпрацювання задач, під час вирішення яких важливу роль відіграє інтуїція	Знання: основні поняття та теореми планіметрії. Розвиває компетентності: розв'язувати нестандартні планіметричні задачі.

Розвиток учнівських здібностей і обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
	4. Відпрацювання задач, під час вирішення яких важливу роль відіграє уява	Знання: основні поняття та теореми стереометрії. Розвиває компетентності: розв'язувати нестандартні стереометричні задачі
	5. Відпрацювання задач, у вирішенні яких важливе зосередження на точності, необхідності доводити розпочату роботу до кінця	Знання: основні типи задач, які розв'язують за допомогою рівнянь та їх систем, алгоритми розв'язування. Розвиває компетентності: розв'язування нестандартних текстових задач
	6. Тренувальні вправи, задачі, що викликають в учнів здивованість, відкриття тощо	Знання: принцип крайнього. Розвиває компетентності: розв'язування задач за допомогою принципу крайнього
Аналітичне мислення	1. Аналіз усіх задач, невіршених учнями у процесі занять	Знання: з різних тем. Розвиває компетентності: аналізувати власні помилки та робити з цього висновки
	2. Відпрацювання задач на переморматування	Знання: основні поняття теорії множин, формули включень і виключень. Розвиває уміння та навички: розв'язування задач, пов'язаних з множинами
	3. Тренувальні вправи на комбінування	Знання: поняття інваріанта, остачі від ділення на деяке натуральне число, розфарбування. Розвиває компетентності: розв'язувати задачі за допомогою інваріанта
	4. Задачі на пошук аналогій	Знання: принцип Діріхле. Розвиває компетентності: розв'язування задач за допомогою принципу Діріхле
	5. Задачі, що потребують асоціацій з іншими явищами, об'єктами, сферами	Знання: поняття графу та його зв'язності, Ейлерові графи, дерева. Розвиває компетентності: розв'язування задач за допомогою графів

Розвиток учнівських здібностей і обдару- вань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
	6. Задачі з ін- дуктивним і дедуктивни- ми підходами у вирішенні	Знання: метод математичної індукції. Розвиває компетентності: розв'язування задач за допомогою методу математич- ної індукції
	7. Вправи на аналізуван- ня та синтезу- вання	Знання: поняття та теореми планіметрії, базові задачі на побудову. Розвиває компетентності: розв'язування задач на побудову
	6. Тренувальні задачі на роз- виток абстра- гування	Знання: основні типи задач, які розв'язують за допомогою рівнянь та їх систем, алгоритми розв'язування. Розвиває компетентності: розв'язування нестандартних прикладних задач
Тренінги		Розв'язання: матеріали районних, обласних і Всеукраїнських олімпіад з математики, міжнародного конкур- су «Кенгуру». Психологічні тренінги «Стежка до власного Я»
Консульта- тивна ді- яльність		За потребою

Додаток 12

ПРОГРАМА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ ЩОДО РОЗВИТКУ ДИСКУСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ХГ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ГРУПА «ДИСКУСІЙНИК»)

Розробник: **Н. М. Данильченко**, учитель економіки
Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова

Пояснювальна записка

*Гра — це шлях дитини до пізнання
світу, в якому вона живе, це іскра,
яка запалює вогник допитливості.*

В. О. Сухомлинський

Турнір — унікальна форма, що гармонійно поєднує інтелектуальні потреби учнів і вчителя. Турнір — це особлива рольова гра, що відбувається у формі наукової дискусії. У процесі спільної роботи над завданнями виявляються індивідуальні схильності конкретних учнів.

Упродовж останніх десяти років проводять всеукраїнські турніри з різних предметів. Методика турнірної роботи має свою специфіку і суттєво відрізняється від усіх інших форм роботи з обдарованими учнями. Турнір як особлива форма інтелектуальної праці має свого учня. Турнірні змагання дають можливість виявити дітей із високим рівнем креативності, розвиненим дивергентним мисленням, комунікативними здібностями, з потребою в колективній інтелектуальній праці.

Мета програми: розвиток дискусійних здібностей і обдарувань у процесі підготовки учнів до участі в турнірних змаганнях.

Під час підготовки до турнірних змагань необхідно враховувати зовнішні та внутрішні чинники, що спонукають в основному учнів до участі в турнірних змаганнях. Зокрема, це потреба в поглибленні знань, розширенні світогляду; творчому застосуванні знань; ігрових формах інтелектуальної творчості; веденні наукової дискусії; спілкуванні з однодумцями; самовираженні, самоствердженні.

Програма враховує як індивідуальну роботу з обдарованими учнями, так і командну роботу щодо їх підготовки до змагань. Відповідно до індивідуальних особливостей у команді мають бути:

- × лідер, який вміє мобілізувати команду та приймати стратегічні рішення;
- × мозковий центр із глибокою теоретичною базою;

- × упорядник ідей;
- × група швидкого реагування, що відшукує теоретичні помилки суперника, коректно та швидко формулює запитання.

Важливо, щоб у процесі підготовки вся команда стає «єдиним механізмом», де кожен учень відчуває іншого, знає його можливості.

До складу команди входять переважно п'ять учнів (за правилами турнірів від 3 до 5). Бажано, щоб у команді були учні різного віку. Це дає можливість зберігати наступність і набувати досвіду молодшим. До того ж відомо, що учні швидше й більш якісно засвоюють інформацію від однолітків, ніж від учителя.

У процесі підготовки до турніру вчитель проводить роботу з розвитку в учнів якостей, які необхідні для проведення дискусії. Кожен учень відіграє різні ролі: «Доповідач», «Опонент», «Рецензент». Важливо учням зрозуміти й детально розібратися в особливостях кожної ролі. Саме над виробленням навичок ведення дискусії працює вчитель, розвиваючи аналітичні, комунікативні навички, вміння працювати з інформацією.

№	Розвиток здібностей, обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
1	І етап. Розвиток умінь працювати з інформацією «Занурення в інформацію»	1. Робота з каталогом, складання переліку необхідної літератури	<i>Знати:</i> як працювати з різними джерелами інформації. <i>Вміти:</i> добирати інформацію відповідно до заданої проблеми. <i>Виконувати:</i> знаходити інформацію до заданої проблеми та логічно, послідовно викладати
		2. Пошук інформації в системі інтернет	<i>Знати:</i> як працювати з різними джерелами в системі інтернет. <i>Вміти:</i> знаходити сайти з потрібною інформацією. <i>Виконувати:</i> знаходити та добирати потрібну інформацію
		3. Відбір і систематизація накопиченої інформації та складання переліку «головних» і «резервних» наукових джерел	<i>Знати:</i> як проводити відбір і систематизацію накопиченої інформації. <i>Вміти:</i> виділяти «головні» й «резервні» наукові джерела, відбирати та систематизувати потрібну інформацію за певними ознаками. <i>Виконувати:</i> скласти перелік «головних» і «резервних» наукових джерел та проводити їх аналіз

№	Розвиток здібностей, обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
		4. «Занурення в інформацію»	<p><i>Знати:</i> як працювати з накопиченою інформацією.</p> <p><i>Вміти:</i> аналізувати та класифікувати інформацію за певними ознаками, виділяти головне.</p> <p><i>Виконувати:</i> добирати головну інформацію за вказаною темою</p>
2	II етап. Розвиток мислення «в ширину». Висування ідей	1. Мозковий штурм висування ідей (із заборочною критикою)	<p><i>Знати:</i> правила проведення мозкового штурму.</p> <p><i>Вміти:</i> висувати свої ідеї, не боячись критики інших.</p> <p><i>Виконувати:</i> толерантно ставитись до думки інших, відшукувати раціональну складову у висловлених версіях</p>
		2. Висування шляхів рішення ідей і ретельний запис усіх запропонованих варіантів рішення	<p><i>Знати:</i> як висувати та записувати запропоновані варіанти та напрями рішення.</p> <p><i>Вміти:</i> формулювати свою ідею, записувати її із складовими.</p> <p><i>Виконувати:</i> працювати в групі, дослуховуючись до всіх висловлених версій</p>
		3. Робота із систематизації ідей та шляхів їх вирішення	<p><i>Знати:</i> як систематизувати ідеї.</p> <p><i>Вміти:</i> обґрунтовувати свою версію, робити аналіз інших висловлених ідей.</p> <p><i>Виконувати:</i> спільно шукати шляхів вирішення завдання</p>
3	III етап «Критика». Розвиток аналітичних здібностей	1. Аналіз висунутих ідей	<p><i>Знати:</i> як аналізувати варіанти, що були запропоновані.</p> <p><i>Вміти:</i> аналізувати напрями рішення запропонованих ідей.</p> <p><i>Виконувати:</i> у групі проводити поетапний аналіз висунутих ідей, добирати аргументи</p>
		2. Детальне обговорення кожної ідеї	<p><i>Знати:</i> як проводити обговорення ідеї.</p> <p><i>Вміти:</i> проаналізувати висловлену ідею, вказати сильні й слабкі сторони.</p> <p><i>Виконувати:</i> виділяти позитивні сторони запропонованої ідеї, визначати недоліки для пошуку подальшої аргументації</p>

№	Розвиток здібностей, обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
		3. Проведення дискусії з аргументацією позитивних і негативних сторін кожної гіпотези	<i>Знати:</i> правила проведення дискусії. <i>Вміти:</i> аргументувати ставлення до ідеї, виділяти позитивні й негативні сторони кожної гіпотези. <i>Виконувати:</i> толерантно проводити дискусію, приводити аргументи на користь висловленої ідеї та вирішення позиції стосовно негативних сторін кожної гіпотези
		4. Формування робочої гіпотези для доповідача	<i>Знати:</i> як формувати робочу гіпотезу. <i>Вміти:</i> висувати та підкріплювати робочі гіпотези для доповідача. <i>Виконувати:</i> виділяти сильні сторони стосовно обраної версії з їх підтвердженнями, доказовим матеріалом
		5. Аргументація відхилення інших розв'язків для опонента і рецензента	<i>Знати:</i> як висловити аргументацію відхилення інших розв'язків. <i>Вміти:</i> аргументувати відхилення інших розв'язків, спираючись на докази щодо слабкої позиції запропонованої версії. <i>Виконувати:</i> вибудувати та донести до учасників аргументацію стосовно вказаної версії
4	IV етап. Розвиток мислення «в глибину». Розроблення рішень	1. Глибинний аналіз прийнятої гіпотези шляхом детального обговорення	<i>Знати:</i> сутність питання, його основні моменти. <i>Вміти:</i> аналізувати прийняту гіпотезу шляхом детального обговорення. <i>Виконувати:</i> спиратися під час аналізу на суттєві сторони і деталі питання
		2. Збирання й опрацювання додаткової інформації	<i>Знати:</i> як знайти джерела додаткової інформації, способи її опрацювання. <i>Вміти:</i> аналізувати, яка інформація потрібна для підтвердження версії. <i>Виконувати:</i> зібрати й опрацювати додаткову інформацію з посилення позиції відпрацьованої версії
		3. Виявлення та встановлення теоретичних засад висунутої проблеми	<i>Знати:</i> які основні складові теоретичної бази потрібні. <i>Вміти:</i> знаходити й обґрунтовувати необхідність і доцільність теоретичної складової інформації. <i>Виконувати:</i> забезпечувати посилення позиції доповіді шляхом залучення й аналізу теоретичних засад висунутої проблеми

№	Розвиток здібностей, обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
		4. Опрацювання розділів навчального матеріалу, які поза програмою або ще не вивчали	<p><i>Знати:</i> як працювати з матеріалом розділів підручників, які поза програмою або ще не вивчали, науковою літературою.</p> <p><i>Вміти:</i> знаходити розділи навчального матеріалу, які поза програмою або ще не вивчали, вести записи під час читання.</p> <p><i>Виконувати:</i> опрацьовувати навчальний матеріал, виділяти певні фрагменти тексту за темою</p>
		5. Робота не тільки з підручниками, але і з додатковою літературою	<p><i>Знати:</i> як працювати з науковою та додатковою літературою.</p> <p><i>Вміти:</i> виділяти головне в текстах, працювати із статистичним матеріалом, таблицями, діаграмами.</p> <p><i>Виконувати:</i> аналіз дібраного матеріалу, відбір даних статистики, таблиць, графіків, діаграм</p>
		6. Розробляння рішення та підготовка чорнового варіанта доповіді	<p><i>Знати:</i> як скласти план доповіді, її структуру.</p> <p><i>Вміти:</i> логічно будувати виклад напрацьованого матеріалу за обраною версією, використовувати ілюстративний і довідковий матеріал.</p> <p><i>Виконувати:</i> покроковий виклад рішення з ілюстративним і довідковим супроводом</p>
5	V етап. «Атака». Розвиток умінь вести дискусію	1. Обговорення чоргової відповіді з запрошенням усіх зацікавлених	<p><i>Знати:</i> за якими критеріями аналізувати доповідь.</p> <p><i>Вміти:</i> аналізувати доповідь, висувати конструктивні зауваження та пропозиції, дослухатися до інших.</p> <p><i>Виконувати:</i> обговорювати чорнову відповідь, дослухатися до більш досвідчених людей</p>
		2. Обговорення конструктивних запитань, зауважень і порад	<p><i>Знати:</i> як формулювати запитання.</p> <p><i>Вміти:</i> сприймати конструктивну критику, аналізувати зауваження та поради, відшукувати раціональне зерно.</p> <p><i>Виконувати:</i> обговорювати чорновий варіант відповіді з пророблянням її ключових моментів, ураховувати зауваження та поради</p>

№	Розвиток здібностей, обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
		3. Виявлення опонентом слабких або сильних сторін у теоретичних знаннях	<p><i>Знати:</i> теоретичне підґрунтя питання, його застосування.</p> <p><i>Вміти:</i> аналізувати застосування теоретичних знань для виявлення опонентом слабких або сильних сторін.</p> <p><i>Виконувати:</i> побудова версій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях, із виявленням слабких і сильних сторін</p>
		4. Корекція доповідачем чорнового варіанта доповіді	<p><i>Знати:</i> як можна удосконалити доповідь.</p> <p><i>Вміти:</i> посилювати свій варіант доповіді, застосувати теоретичні знання і враховувати слушні зауваження та поради.</p> <p><i>Виконувати:</i> корекцію доповіді чорнового варіанта, врахувавши роботу над недоліками і посилюючи доказову базу</p>
		5. За необхідності повернення на другий етап роботи	<p><i>Знати:</i> альтернативні напрями рішення та їхнє оцінювання.</p> <p><i>Вміти:</i> проводити аналіз альтернатив, шукати раціональну складову у висловлених раніше та відхилених версіях.</p> <p><i>Виконувати:</i> пророблення альтернатив та їх аналіз із метою пошуку раціонального рішення</p>
7	VI етап. «Шліфування»	Виготовлення наочності, презентації, таблиць, схем, малюнків із залучення уболівальників	<p><i>Знати:</i> вимоги до видів наочності, презентації, таблиць, схем, малюнків; донести критерії їх виготовлення до залучених уболівальників.</p> <p><i>Вміти:</i> аналізувати роль і якість наочності, створювати презентації, складати таблиці та схеми, малюнки, залучати уболівальників.</p> <p><i>Виконувати:</i> посилення доповіді з залученням уболівальників до виготовлення наочності, презентації, таблиць, схем, малюнків</p>
		Проведення роботи над культурою виступу та веденням полеміки	<p><i>Знати:</i> основи ораторського мистецтва, правила проведення виступу та ведення полеміки.</p> <p><i>Вміти:</i> керувати культурою мовлення, доступно висловлювати свої думки, толерантно вести полеміку.</p> <p><i>Виконувати:</i> опрацювати якість виступу, застосовуючи правила й прийоми культури мовлення та основ ораторського мистецтва</p>

№	Розвиток здібностей, обдарувань	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
		Остаточне зібрання нотаток для аргументованого опанування інших розв'язків	<p><i>Знати:</i> як проаналізувати наявні матеріали з метою виділення та покращення аргументації доцільності застосування інших розв'язків.</p> <p><i>Вміти:</i> систематизувати наявні матеріали, класифікувати їх щодо розв'язків, виділяти та посилювати аргументоване опанування інших розв'язків.</p> <p><i>Виконувати:</i> аналізувати наявні матеріали з метою відбору інших розв'язків та аргументів для їх опанування</p>
		Відпрацювання остаточного варіанта дискусії	<p><i>Знати:</i> структуру доповіді, критерії відбору аргументації та способи їх розроблення.</p> <p><i>Вміти:</i> викладати матеріал із використанням усіх наявних можливостей.</p> <p><i>Виконувати:</i> відпрацювати остаточний варіант дискусії на практиці з аналізом отриманого результату та здійснювати корекцію у разі необхідності</p>
	Тренінг	Проведення тренувальних вправ для відпрацювання окремих ролей. Проведення тренінгів із метою розширення можливостей проведення дискусії, відпрацювання мобілізації до командної гри	
	Консультативна діяльність	Формування та підвищення мотивації. Формування вольових якостей. Можливості командної гри	

**ПРОГРАМА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ
З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ ЩОДО РОЗВИТКУ
ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У ХГ № 46
ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ГРУПА «ДОСЛІДНИК»)**

Розробник: Олена Анатоліївна Павленко,
учитель біології Харківської гімназії № 46 ім. М. В. Ломоносова

Пояснювальна записка

*Люди, які навчилися спостерігати
та досліджувати, набувають умінь ставити
запитання й одержувати на них фактичні
відповіді. Вони опиняються на більш високому
розумовому та моральному рівні порівняно
з тим, хто такої школи не пройшов.*

К. Тимірязєв

Відомо, що кожна дитина має свій, тільки їй властивий спосіб мислення, сприйняття світу. А перед учителями поставлене завдання впізнати незвичайні здібності, організувати навчання так, щоб виявлена обдарованість розвивалася не формально, а усвідомлено й дитина набувала життєвого досвіду.

Мета програми: розвивати в обдарованих учнів дослідницькі уміння, надавати можливості спробувати свої сили з проведення дослідження в певній галузі знань, підготуватися до участі в конкурсі захисту науково-дослідницьких робіт МАН. Саме Мала академія наук є тим стартовим майданчиком, який дає перший досвід наукової діяльності, пошуку креативних рішень і можливості презентації власних досягнень.

Індивідуальну роботу в групі «Дослідник» спрямовано на розвиток в учнів:

- × інтелектуальних здібностей, критичного мислення (аналіз, синтез, порівняння, оцінювання);
- × дослідницьких умінь (вибір теми, опрацювання наукової літератури, аналіз і синтез результатів);
- × умінь визначати коло питань для аналізу;
- × умінь працювати за алгоритмом (написання дослідницької роботи за алгоритмом);
- × оцінних умінь і комунікативних здібностей, опрацьовувати наукові джерела інформації;

- × проводити експериментальні спостереження;
- × умінь користуватися методами та прийоми постановки наукового експерименту;
- × умінь зіставляти спостереження з описом процесів, явищ, об'єктів;
- × уміння писати наукову роботу за алгоритмом;
- × уміння опрацьовувати бібліографічні матеріали.

Індивідуальну роботу з обдарованими учнями проводимо за трьома напрямками:

- × проведення наукового дослідження й написання на його підставі наукової роботи;
- × розвиток навичок написання контрольної роботи з базової дисципліни (біологія, хімія, історія тощо);
- × розвиток умінь проводити захист науково-дослідницької діяльності (виступ перед аудиторією, відповіді на запитання тощо).

Організацію роботи з обдарованими учнями здійснюємо на підставі трьох основних стратегії освіти:

- × стратегії **індивідуалізації** (формування особистості за окремим навчальним планом);
- × стратегія **проблематизації** (орієнтація на постановку перед учнями проблем різного характеру);
- × стратегія **дослідницького** навчання (активізація навчання, надати йому дослідницького характеру).

Робота вчителя з обдарованими учнями має не хаотичний, епізодичний характер, а є системною, неперервною, спланованою на перспективу.

У навчальному процесі не передбачено теми «Як створити науково-дослідницьку роботу». Більше того, далеко не всі вчителі уявляють, який вигляд має методологічно грамотне наукове дослідження й не завжди відрізняють науково-дослідницьку роботу від інших видів творчої діяльності учнів. За таких умов і підготовку учнів до участі в захисті науково-дослідницьких робіт найчастіше здійснюють стихійно.

Метою опанування методу наукового дослідження, особливо в старших класах, на сьогодні є створення умов для особистісного розвитку здатності мислення відкривати нове, творчого ставлення до знання та пізнання в цілому, що власне й становить психосоціальне підґрунтя методу наукового дослідження. Метод наукового дослідження дає змогу не лише навчати, прогнозувати зміни, синергетично оригінально мислити, але й формувати налаштованість особистості на пошук, набуття динамічної компетентності. Він безпосередньо пов'язаний з дидактичними, виховними і соціокультурними аспектами навчання. До ключових

ідей, що становлять підґрунтя методу наукового дослідження, належать: трансформативність змісту навчання, самопросування в пізнанні, авторегуляція пізнання.

Метод наукового дослідження використовують для розв'язання не лише внутрішньо проблемних питань, але й завдань трансдисциплінарних. З опертям на нього здійснюють цілеспрямоване навчання та виховання обдарованих учнів із позицій становлення спеціалізованого сегмента дослідницької освіти. Йдеться про формування дослідницького інтелекту особистості як основного шляху до особливого стилю життя, заснованого на пошуковій активності.

Для обдарованих дітей навчання через дослідження базується на пізнавальних принципах, за яких знання динамічно набуває і осмислює особистість. Тобто спостерігається дидактика наукового пошуку, в процесі якого «самоконструюється» творча особистість. Ці принципи положення є необхідною умовою педагогічної діяльності вчителя в процесі виховання дослідника-члена МАН.

Загалом навчальне дослідження формує уявлення про наукове пізнання та розуміння суті науки порівняно з просто науковими фактами, що викладені в підручниках. Воно дає більше можливостей для учнівської ініціативи щодо мислення та розуміння. Тому організація дослідницької діяльності обдарованих учнів реалізує такий освітній ресурс, як природну пошукову активність людини. Тому дослідницьке навчання реалізує потреби дитини пізнати навколишній світ, творчо його перетворити, розвинути свої дослідницькі здібності.

Для учнів середніх класів не ставлять завдання глибокого теоретичного аналізу здобутих результатів, для школярів цього віку головним є вироблення дослідницьких умінь (описувати й презентувати результати своїх досліджень).

Учні під час виконання міні-досліджень проходять усі етапи пізнання: від спостереження та накопичення фактів до формулювання передбачень (гіпотез), виконання експерименту, перевірки на практиці, узагальнення й генералізації висновків. Важливим є й те, що в процесі виконання дослідження формують не лише дослідницькі, але й комунікативні уміння, що стануть у нагоді в майбутній професійній діяльності.

У процесі написання наукового дослідження першочерговим завданням є формування в учнів умінь і навичок роботи з науковою літературою (статтями, монографіями, текстами художніх творів тощо). Учні розвивають уміння вибирати із великого обсягу інформації основне, необхідне для роботи. Під час опрацювання різних джерел інформації використовують пам'ятку «Як скласти план, тези, конспект». Етап підготовки до захисту наукової роботи вимагає ознайомлення із засадами ораторського мистецтва, особливостями публічного виступу, уміння встановлювати контакт із слухачами тощо.

За правильної, системної підготовки в учнів формується вміння переконливо, доступно, цікаво спілкуватися з аудиторією.

Етапи розвитку в учнів науково-дослідницьких умінь

№	Етап	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
1	Робота із науковими джерелами інформації (статті, монографії, інтернет-ресурси)	Відбір інформації відповідно до заданої проблеми Логічне, послідовне викладення інформації	Розвиваються вміння: × здійснювати пошук інформації в мережі інтернет, інших джерелах, що відповідає заявленій проблемі; × добирати із великого переліку потрібні для роботи наукові джерела, монографії, спостереження
2	Інформаційно-реферативний	Висвітлення проблеми на підставі кількох наукових джерел	Розвиваються вміння: × складати план-огляд джерел заданої проблеми; × формулювати висновки до проблеми, яку розглядають на рівні її дослідження (про що пишуть? як? які аспекти виділяють? тощо); × визначення кола власних досліджень (інноваційність, новизна)
3	Проблемно-реферативний	Відбір аргументів для викладення власної проблеми на підставі кількох наукових джерел Власне тлумачення проблеми на підставі зіставлення кількох наукових джерел	Розвиваються вміння: × добирати наукову інформації до визначеного дослідження; × систематизувати та структурувати наукові дослідження; × логічно, переконливо викладати використані наукові джерела
4	Експериментальний	Ознайомлення з різними методиками доведення відомих фактів і тверджень 2. Опис наукового експерименту з передбаченням очікуваного результату	Розвиваються вміння: × ставити мету і конкретизувати завдання для проведення спостережень та досліджень; × визначати об'єкт і предмет дослідження; × обирати методи (методику) для проведення дослідження; × вибирати обладнання для проведення дослідження та користуватися ним; × вести журнал польових записів, спостережень, основ біометрії

№	Етап	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
5	Інноваційно-дослідницький	Складання плану дослідження	Розвиваються вміння: × проводити дослідження за зазначеним планом; × описувати проведений експеримент; × оцінювати результати експерименту
		Постановка експерименту	
6	Натуралістично-описовий	Підсумок результатів дослідів, їх опис Написання наукової роботи	Розвиваються вміння: × аналізувати та систематизувати отримані результати експерименту; × формулювати висновки й узагальнення відповідно до проблеми експериментальних досліджень; × ставити питання до кожного фрагмента навчальної інформації
7	Дослідницький	Написання творчої роботи з використанням відомої методики дослідження, за вибором учня, на підставі якої подають аналіз і висновки щодо проблеми, яку досліджують	Розвиваються вміння: × систематизувати спостереження відповідно до вимог методики дослідження; × аналізувати результати спостережень; × робити висновки відповідно до мети дослідження
		Написання творчої роботи із використанням коректної з наукової точки зору власної методики дослідження, на підставі якої подають аналіз і висновки щодо проблеми, яку досліджують	
8	Конструктивно-винахідницький	Опис авторського винаходу (комп'ютерної програми, нової методики сфери дослідження)	Розвиваються вміння: × виділяти нове у дослідженні окремої проблеми; × описувати авторський винахід, обирати структуру, що відповідає новизні авторського винаходу

№	Етап	Зміст навчальної діяльності	Учнівські компетентності
		Опис науково-го дослідження за структурою, яка може відрізнятися від попередніх типів робіт	
9	Інформативно-творчий	Створення творчої роботи на підставі різних джерел інформації	Розвиваються вміння: × аналізувати інформацію відповідно до поставленої проблеми; × формулювати висновки, із опертям на інформацію, отриману із різних джерел
		Створення творчої роботи на підставі різних джерел інформації або з поданням аналізу та висновків стосовно проблеми, яку досліджують	
7	Інформативно-практичний	Написання фахової контрольної роботи	Розвиваються вміння: × усвідомлено тлумачити основні поняття, закономірності, теорії та гіпотези; × здійснювати порівняння; × розв'язувати задачі; × виконувати практичні завдання
8	Презентаційний	Підготовка до доповіді	Розвиваються вміння: × готувати звіт і тези; × створювати комп'ютерну презентацію до виступу; × готувати доповідь про експериментальні дослідження для оприлюднення
1	Тренінг	1. Пошук першоджерел. 2. Підготовка доповіді, повідомлення. 3. Тренувальні заняття з розв'язання конкурсних задач минулих років. 4. Робота з практичними завданнями I, II і III етапів попередніх олімпіад. 5. Проведення занять у формі «міні-олімпіад» для поступового психологічного налаштування учнів	
2	Консультативна діяльність	За потребою учнів	

Додаток 14

РЕЗУЛЬТАТИ УЧАСТІ УЧНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА У КОНКУРСІ-ЗАХИСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ МАН

Етапи МАН	2015–2016			2016–2017			2017–2018			За 3 роки		
	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів
<i>Предмет</i>												

Додаток 15

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УЧАСТІ УЧНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА У ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ТУРНІРАХ ЮНИХ НАУКОВЦІВ ЗА ОСТАННІ ТРИ РОКИ

Етапи турнірів	2015–2016			2016–2017			2017–2018			За 3 роки		
	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів
<i>Турнір юних винахідників і раціоналізаторів</i>												
Район	–	–	–	6	2	33,3 %	1	1	100 %	7	3	42,8 %
Місто	3	3	100 %	3	2	66,7 %	–	–	–	6	5	83,3 %
<i>Турнір юних хіміків</i>												
Район	4	4	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	14	14	100 %
Місто	1	1	100 %	5	–	0 %	3	3	100 %	9	4	44,4
<i>Турнір юних математиків</i>												
Район	5	5	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	15	15	100 %
Місто	2	2	100 %	3	–	0 %	5	2	40 %	10	4	40 %

Етапи турнірів	2015–2016			2016–2017			2017–2018			За 3 роки		
	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів	брало участь	перемогли	% призерів
<i>Турнір юних географів</i>												
Район	5	5	100 %	5	1	20 %	5	5	100 %	15	11	73,3 %
Місто	5	5	100 %	1	1	100 %	–	–	–	6	6	100 %
<i>Турнір юних біологів</i>												
Район	5	5	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	15	15	100 %
Місто	5	5	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	15	15	100 %
Всеукраїнський	5	5	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	15	15	100 %
<i>Турнір юних економістів</i>												
Район	6	6	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	16	16	100 %
Місто	6	6	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	16	16	100 %
Всеукраїнський	6	6	100 %	5	5	100 %	5	5	100 %	16	16	100 %
<i>Міський турнір ім.Мечникова</i>												
Місто	5	5	100 %	13	13	100 %	5	5	100 %	23	23	100 %
<i>Турнір юних правознавців</i>												
Район	6	6	100 %	5	5	100 %	2	–	–	13	11	84,6 %
Місто	5	5	100 %	–	–	–	–	–	–	5	5	100 %
<i>Турнір юних журналістів</i>												
Район	5	5	100 %	–	–	–	–	–	–	10		
Місто	1	1	100 %	–	–	–	–	–	–	1	1	100 %
Всеукраїнський	1	1	100 %	–	–	–	–	–	–	1	1	100 %
<i>Турнір юних істориків</i>												
Район	5	5	100 %	5	–	–	5			10		
Місто	5	5	100 %	–	–	–	–	–	–	5	5	100 %
<i>Мовознавчий турнір знавців української мови</i>												
Район	11	5	45,4 %	–	–	–	–	–	–	11	5	45,4 %
Місто	1	1	100 %	–	–	–	–	–	–	1	1	100 %
<i>Міський турнір із пошуку в мережі інтернет</i>												
Місто	6	6	100 %	–	–	–	–	–	–	6	6	100 %
<i>Мовно-літературний конкурс ім.Т.Шевченка</i>												
Район	20	16		10	7		16	6		46	29	63,1 %
Місто	–	–	–	1	1	100 %	–	–	–	1	1	100 %

Додаток 16

РЕЗУЛЬТАТИ УЧАСТІ УЧНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА У ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ОЛІМПІАДАХ З БАЗОВИХ ДИСЦИПЛІН

Ета- пи олім- пиад	2015–2016			2016–2017			2017–2018			За 3 роки		
	брало участь	пере- могли	% при- зерів	брало участь	пере- могли	% при- зерів	брало участь	пере- могли	% при- зерів	брало участь	пере- могли	% при- зерів
<i>Предмет</i>												

Додаток 17

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ (2013–2017 роки)

(на підставі результатів діагностики педагогічних умов організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках, що сприяє розвитку учнівських здібностей та обдарувань)

Методичне об'єднання учителів математики

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	Формування та розвиток в учнів соціальної компетенції шляхом розробляння самостійних презентацій та умов їх реалізації на уроках математики	Комп'ютерні презентації учнів з теми «Геометричні перетворення у просторі»
	Розвиток навичок творчості на уроках математики за допомогою завдань на вирішення проблемних ситуацій у сучасному житті	Добірка прикладних задач і завдань, які зустрічаються в сучасному житті
	Формування та розвиток комунікативних навичок в учнів, із використанням дослідницької роботи	Добірка учнівських дослідницьких робіт із геометрії
	Формування та розвиток в учнів навичок роботи з інформацією під час виконання домашніх завдань у разі створення схем і таблиць	Створення учнями схеми та таблиці з теми «Логарифмічні нерівності»
	Формування та розвиток в учнів роботи з інформацією для класифікації основних понять за певними ознаками	Добірка завдань для класифікації основних понять (6 клас)

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	Формування та розвиток комунікативних навичок учнів за активного обговорення різних способів розв'язання поставлених проблем	Створення учнями дослідницьких робіт для участі в МАН
	Підвищення пізнавальної активності учнів під час розв'язування прикладних економічних задач	Добірка прикладних економічних задач для учнів 5–7-х класів.

Методичне об'єднання учителів початкових класів

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	Формування та розвиток комунікативних навичок. Активне обговорення проблемних ситуацій, робота в групах. Залучення фахівців до спілкування з учнями з актуальних проблем	Урок укр. читання «Біда навчить». Психолог. Уміння виходити із конфліктних ситуацій
	Розвиток навичок творчості. Завдання на складання підсумкових завдань з теми. Формування та розвиток комунікативних навичок. Аналіз ситуацій із можливим «пропущенням через себе»	Я і Україна. Природознавство. «Материки та океани Землі» Я і Україна. Громадянська освіта. «Людина серед людей. Тримайся з гідністю»
	Формування та розвиток комунікативних навичок. Активне обговорення проблемних ситуацій. Залучення фахівців до спілкування з учнями щодо актуальних проблем	Я і Україна. Громадянська освіта. «Вчимося дружити». Психолог. Уміння виходити з конфліктних ситуацій
	Формування та розвиток навичок роботи з інформацією на рівні перетворення. Завдання на складання оповідання із запропонованих уривків	Українська мова . Урок розвитку мовлення. Робота з деформованим текстом
	Формування та розвиток комунікативних навичок. Активне обговорення проблемних ситуацій	Психолог. Уміння виходити із конфліктних ситуацій
	Формування та розвиток комунікативних навичок. Активне обговорення проблемних ситуацій. Залучення фахівців до спілкування з учнями щодо актуальних проблем. Формування та розвиток роботи з інформацією на рівні свідомого використання. Застосування створеної навчальної продукції	Я і Україна. Громадянська освіта. «Вчимося поважати думку іншого, дружити». Психолог. Уміння виходити з конфліктних ситуацій. Створення колекції книжок, презентацій «Лікарські трави», «Користь фруктів і овочів»

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	Розвиток навичок творчості: завдання на складання підсумкових завдань з теми, розділу. Формування та розвиток навичок роботи з інформацією на рівні свідомого використання: завдання на продовження думки	Розробляння підсумкових завдань із теми, розділу. Завдання на продовження думки
	Формування та розвиток навичок роботи з інформацією на аналітичному рівні. Завдання на вичення якісних показників (колір, розмір, запах, твердість). Завдання на проведення класифікації за ознаками	Уроки у 1-му класі з природознавства: «Значення гірських порід для людини». Практична робота: ознайомлення з колекцією гірських порід рідного краю. «Якими бувають тварини? Дикі і свійські тварини»
	Формування та розвиток в учнів навичок роботи з інформацією. Формування та розвиток навичок роботи з інформацією на репродуктивному рівні. Формування та розвиток комунікативних навичок. Залучення фахівців до спілкування з учнями щодо актуальних проблем	Я і Україна. Громадянська освіта. «Життя – найвища цінність. Людські чесноти». Психолог. Як дійти порозуміння з однокласниками
	Розвиток навичок творчості: завдання на складання підсумкових завдань з теми, розділу. Формування та розвиток навичок роботи з інформацією на рівні свідомого використання: завдання на продовження думки	Розробляння підсумкових завдань із теми, розділу. Завдання на продовження думки
	Формування та розвиток комунікативних навичок. Активне обговорення проблемних ситуацій. Залучення фахівців до спілкування з учнями щодо актуальних проблем	Головним завданням учителя на цьому етапі роботи є правильне формування питань. Основи здоров'я. Які правила найчастіше порушують у разі переходу дороги? Медсестра. Необхідність профілактичних щеплень
	Формування та розвиток комунікативних навичок. Активне обговорення проблемних ситуацій. Залучення фахівців до спілкування з учнями щодо актуальних проблем	Головним завданням учителя на цьому етапі роботи є правильне формування питань. Основи здоров'я. Які правила найчастіше порушують у разі переходу дороги? (Пригадайте зі свого досвіду або з того, що ви читали, бачили, чули.) Медсестра. Необхідність профілактичних щеплень

Методичне об'єднання учителів суспільних наук

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	Підвищення ефективності організації уроку шляхом висування учням готового плану під час викладу навчального матеріалу	Конспект уроку до теми «Українські землі у XVIII ст.», 8 кл.
	Формування в учнів навичок свідомого використання інформації на основі її адаптування до різної аудиторії	Створення дидактичного матеріалу до теми «Реформація в Європі», 8 кл.
	Завдання на складання підсумкових завдань із теми, розділу	Створення алгоритму складання завдань з теми «Українська революція», 10 кл.
	Розвиток навичок, спрямованих на встановлення головного і другорядного в інформаційному просторі	Добірка завдань на виділення головного чи другорядного до теми «Перша світова війна»
	Розвиток роботи з інформацією на рівні свідомого використання. Упровадження завдання типу «Як зміниться ситуація, якщо змінити умови»	Дидактичний матеріал до тем «Українські землі в 20-х роках XX ст.», «Радянська модернізація 1928–1939 рр.», 10 кл.

Методичне об'єднання вчителів англійської мови

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	1. Формування та розвиток соціальної компетентності шляхом розроблення учнями презентацій. 2. Формування навичок творчості шляхом вирішення проблемних ситуацій сучасного життя	1. Тема: «Як ти познайомився з мамою?». Алгоритм створення презентації. 2. Тема: «Здорове життя». Розроблення рольових ігор «На прийомі у лікаря», «У дієтолога» тощо
	1. Формування навичок соціальної компетентності шляхом розв'язання проблемних життєвих ситуацій і конфліктів. 2. Формування навичок творчості шляхом складання підсумкових завдань з теми та розділу	1. Тема: «Я захворів». Розроблення рольових ігор «Лікар прийшов...», «В аптеці» тощо. 2. Тема: «Мій будинок». Алгоритм складання підсумкових завдань

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом включення цікавих фактів, відомостей і явищ. 2. Формування комунікативних навичок шляхом проведення рольових ігор, у яких учень сам визначає свою роль 	Розробка уроку (5 клас)
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом включення завдань на розкриття смислового значення слова. 2. Формування навичок творчості шляхом розв'язання завдань нетрадиційного характеру, кросвордів, тестів 	Добірка кросвордів, тестів
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування комунікативних навичок шляхом проведення рольових ігор, у яких учень сам визначає свою роль. 2. Формування навичок творчості шляхом складання підсумкових завдань з теми та розділу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Здоровий, нездоровий, хворий». Розробляння рольових ігор «На прийомі в лікаря», «Відвідування хворого». 2. Тема: «Куди ти їдеш у відпустку?». Алгоритм складання підсумкових завдань
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок роботи з інформацією на рівні перетворення шляхом виконання завдань, в яких отримані знання слід перенести в нову ситуацію. 2. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом показу схем і взаємозв'язку їх складових 	Розробка уроку
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування комунікативних навичок шляхом проведення рольових ігор, у яких учень сам визначає свою роль 	Тема: «Тварини, у зоопарку». Розробляння рольових ситуацій
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом показу схем і взаємозв'язку їх складових 	Тема: «Учень та його оточення». Розробляння схем для навчання граматики

Методичне об'єднання вчителів німецької та французької мов

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування та розвиток соціальної компетентності шляхом розроблення учнями самостійно презентацій. 2. Формування навичок творчості шляхом озв'язання завдань на вирішення проблемних ситуацій сучасного життя 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Як ти познайомився з мамою?». Алгоритм створення презентації. 2. Тема: «Здорове життя». Розроблення рольових ігор «На прийомі у лікаря», «У дієтолога» тощо
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок соціальної компетентності шляхом розв'язання завдань проблемних життєвих ситуацій і конфліктів. 2. Формування навичок творчості шляхом складання підсумкових завдань з теми й розділу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Я захворів». Розроблення рольових ігор «Лікар прийшов...», «В аптеці» тощо. 2. Тема: «Мій будинок». Алгоритм складання підсумкових завдань
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом включення цікавих фактів, відомостей і явищ. 2. Формування комунікативних навичок шляхом проведення рольових ігор, у яких учень сам визначає свою роль 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Україна»., Добірка цікавих фактів, відомостей та явищ. 2. Тема: «Захоплення». Рольові ігри «Інтерв'ю», «Новий учень у класі»
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом включення завдань на розкриття смислового значення слова. 2. Формування навичок творчості шляхом розв'язання завдань нетрадиційного характеру, кросвордів, тестів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема «Франція». Завдання на розкриття смислового значення слова. 2. Тема: «Україна». Добірка цікавих фактів, відомостей і явищ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок соціальної компетентності шляхом розв'язання завдань проблемних життєвих ситуацій і конфліктів. 2. Формування навичок творчості шляхом розв'язання завдань нетрадиційного характеру, кросвордів, тестів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Франція». Розроблення рольових ігор «Як знайти шлях до..», «Відвідування визначних місць Франції». 2. Тема: «Мій будинок, квартири, моя кімната». Складання кросвордів, тестів

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування комунікативних навичок шляхом проведення рольових ігор, у яких учень сам визначає свою роль. 2. Формування навичок творчості шляхом складання підсумкових завдань з теми та розділу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Здоровий, не-здоровий, хворий». Розроблення рольових ігор «На прийомі в лікаря», «Відвідування хворого». 2. Тема: «Куди ти їдеш у відпустку?». Алгоритм складання підсумкових завдань
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок роботи з інформацією на рівні перетворення шляхом виконання завдань, у яких отримані знання слід перенести в нову ситуацію. 2. Формування навичок соціальної компетентності учнів шляхом створення самостійно сценаріїв, презентацій та умов їх реалізації 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Що ти тоді будеш робити?». Розробка ситуаційних ігор: «Якщо ти отримав погану оцінку». 2. Тема: «Куди ти їдеш у відпустку?». Алгоритм презентацій
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування навичок творчості шляхом складання підсумкових завдань з теми та розділу. 2. Формування навичок роботи з інформацією на рівні перетворення шляхом виконання завдань на складання оповідання із запропонованих уривків 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «У нас це так». Алгоритм складання підсумкових завдань. 2. Тема: «Історії». Алгоритм складання завдань. Завдання на впорядкування текстів та самостійне складання початку, продовження, кінцівки історії
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування комунікативних навичок шляхом залучення фахівців до спілкування з учнями з актуальних проблем. 2. Формування навичок пізнавальної активності учнів шляхом включення цікавих фактів, відомостей і явищ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тема: «Подорож». Створення туристичних буклетів. 2. Тема: «Франція». Добірка цікавих фактів, відомостей та явищ

Методичне об'єднання вчителів словесності

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	1. Розвиток навичок творчості. Завдання на складання підсумкових завдань з теми, розділу. 2. Докладне резюмування вчителем кожного окремого закінченого етапу уроку	Підвищення пізнавальної активності учнів шляхом складання підсумкових завдань, тестів розділу. Підвищення навчального процесу докладнішим резюмуванням кожного окремого закінченого етапу викладу
	1. Розвиток навичок творчості. Завдання, в яких слід оцінити переваги того чи іншого способу	Підвищення пізнавальної активності учнів шляхом підбору завдань на виявлення переваг різними способами
	1. Формування та розвиток навичок роботи з інформацією. Завдання на відтворення тексту своїми словами або близько до нього. 2. Завдання на виписку нового (понять, формул, ідей)	Створення завдань на висунення пропозицій, можливих варіантів, класифікацій. Створення завдань для висунення нового (понять, формул, ідей)
	1. Докладне резюмування вчителем кожного окремого закінченого етапу уроку. 2. Показ схем і взаємозв'язків між елементами	Підвищення навчального процесу докладнішим резюмуванням кожного окремого закінченого етапу викладу. Підвищення пізнавальної активності учнів шляхом показу схем і взаємозв'язків між елементами
	1. Розвиток навичок творчості. Завдання на моделювання певних процесів, явищ, структури тощо	Визначити теми, у яких учні самостійно зможуть змоделювати певний процес або явище
	1. Формування та розвиток навичок самоосвіти. Визначення проблеми, яка заважає зрозуміти, сприйняти. Формування та розвиток комунікативних навичок. Захист проєктів, програм, дослідницьких робіт	Добір завдань на самостійне розуміння та сприйняття теми. Робота над захистом проєктів, програм. Розгляд програмових тем, складання проєктів за деякими з них
	1. Завдання на відтворення тексту. 2. Формування та розвиток комунікативних навичок	Створення завдань на висунення пропозицій, можливих варіантів, класифікацій. Добір різних видів завдань на розвиток комунікативних якостей учнів

Методичне об'єднання вчителів інформатики

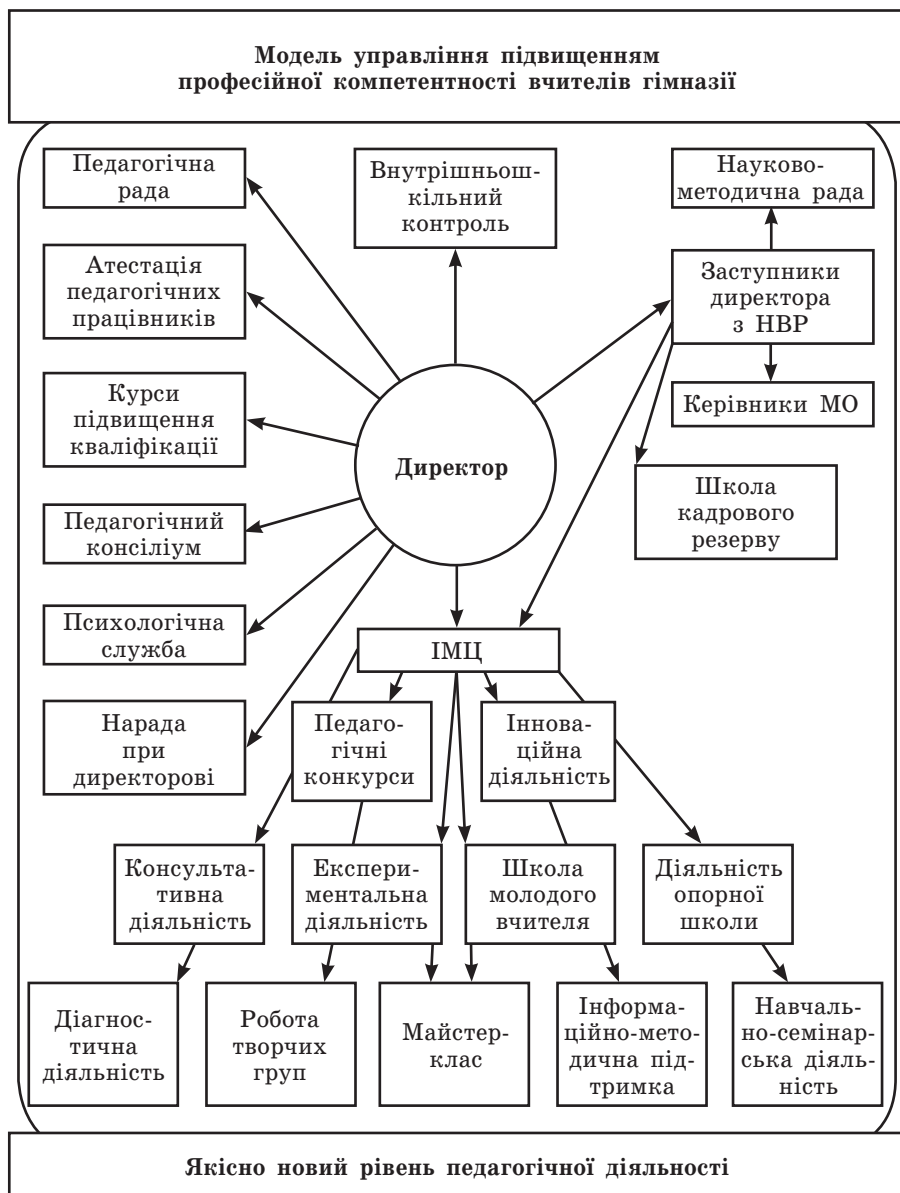
П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переформулювання питань, завдань, що полегшують їх сприйняття та розуміння. 2. Розвиток соціальної компетентності в учнів діалогічним спілкуванням для узгодження розуміння термінології, ситуації, проблеми 	2. Розробляння зразків діалогічного спілкування з учнями 5-х класів для свідомого сприйняття та розуміння термінології
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток навичок творчості на основі визначення переваги певного способу. 2. Формування навичок роботи з інформацією, відтворенням її своїми словами, зрозумілими іншим 	1. Завдання на вирішення його кількома способами та виявлення переваги окремого способу, із зазначенням критеріїв. Приклади з досвіду роботи з інформацією з учнями 9-го класу
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання, в яких пропонують пов'язати явища в одне ціле. 2. Завдання на знаходження загального принципу побудови системи 	Організація проектної діяльності учнів 5–6-х класів у середовищі програмування Scratch

Методичне об'єднання вчителів природничих наук

П. І. Б. учителя	Складові розвитку педагогічної компетентності	Методична продукція
	Розвиток навичок вести експеримент та спостереження	Використання завдань на уроках біології, в яких передбачене складання умов для постановки експерименту
	Розвиток пошукових і дослідницьких навичок	Організація роботи з комп'ютерними презентаціями, що містять завдання на перетворення інформації, встановлення зв'язків між поняттями; пошук помилок тощо
	Розвиток навичок творчості на уроках хімії	Добірка завдань нетрадиційного характеру
	Розвиток комунікативних і соціальних навичок	Залучення учнів до виконання практичних завдань економічного й екологічного змісту
	Розвиток навичок творчості на уроках фізики	Добірка завдань вирішення проблемних ситуацій сучасного життя
	Розвиток навичок творчості на уроках фізики	Добірка, різнопланових завдань творчого характеру
	Формування та розвиток соціальної компетенції	Організація діалогічного спілкування під час опанування нового навчального матеріалу

Додаток 18

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ГІМНАЗІЇ № 46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА

Додаток 19

УЗАГАЛЬНЕНІ ДОСВІДИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОШУКУ ВЧИТЕЛІВ ГІМНАЗІЇ ЗА 2016–2017 н. р.

№	П. І. Б. учителя	Тема досвіду	Стисла анотація досвіду
<i>На рівні району</i>			
<i>Іноземна мова (французька)</i>			
1		Соціалізація навчального простору на уроках французької мови пісенним матеріалом (протокол №2 від 08.02.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії II рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> навчання іноземної мови — це не тільки набуття знань, але й засвоєння країнознавчих, лінгвокраїнознавчих і культурно-естетичних цінностей іншої країни. Пісня — це той іншомовний матеріал, який цікавий дітям і який значною мірою допомагає засвоювати особливості іншомовного середовища та вирішувати визначену проблему.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> органічне поєднання різноманітних аспектів мови в готове для вживання мовне ціле в комунікативному спілкуванні, як мовного зразка для запам'ятовування та доведення граматичної, лексичної навички до автоматизму.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> підвищення ефективності формування граматичних і лексичних навичок на підставі доповнення основних видів навчальної діяльності пісенним матеріалом.</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> створення завдяки пісням умов для організації діалогу між українською та французькою соціокультурами.</p> <p><i>Практична значущість:</i> використання пісень під час вивчення французької мови як автентичного матеріалу дозволяє створювати інтеркомунікацію з учнями у процесі формування та розвитку мовленнєвих навичок і заохочує їх до вивчення іноземної мови</p>
<i>Українська мова</i>			
2		Розвиток учнівських компетентностей на уроках української мови (протокол №2 від 08.02.2017 р.)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> сучасній державі потрібні люди творчі, самостійні, спроможні виражати свою індивідуальність, проявляти свої здібності, нахили, інтереси, бажання, ставлення. У зв'язку з цим актуальним постає використання методів навчання з орієнтацією на формування в учнів власної</p>

№	П. І. Б. учителя	Тема досвіду	Стисла анотація досвіду
		спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії II рівня)	<p>позиції та вміння її відстоювати, прищеплення навичок спілкування із представниками різних соціальних груп.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> формування комунікативно-стратегічної компетентності на уроках української мови соціального характеру за достатньо високого рівня мовленнєвого розвитку.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> формування вмінь користуватися усною та писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів залежно від цілей і завдань висловлювання.</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> розроблені стратегії відпрацювання в учнів мовних компетентностей — засобів вираження думок і почуттів людини в усних і письмових висловлюваннях.</p> <p><i>Практична значущість:</i> реалізують стратегічно-компетентнісний, функціонально-діяльнісний та особистісно зорієнтований підходи, які відповідають новим вимогам державного стандарту освіти</p>
<i>Початкові класи</i>			
3		Розвиток читальських навичок у молодших школярів шляхом активізації навчально-пізнавального інтересу (протокол №2 від 08.02.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії II рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> основна причина, що ускладнює адаптацію молодших школярів до вимог навчання у наступних класах — це зростання обсягу текстів, який дитина неспроможна швидко прочитати та зрозуміти. Для молодших школярів основним засобом розвитку техніки читання, формування умінь логічно й образно розмірковувати залишається книга й робота з текстом.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> упровадження в процес навчання активних моделей організації пізнавальної діяльності, стимулювальних факторів, які сприяють підвищенню пізнавальної активності та розвитку читальських навичок.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> підвищення пізнавального інтересу та читальської активності на підставі формування умінь працювати із текстом.</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> полягає в практичній апробації інтерактивних методів навчання та систематизації дидактичних умов їх використання на уроках читання.</p> <p><i>Практична значущість:</i> в учнів активізовано навчально-пізнавальну активність, з'являється інтерес до самостійного читання та розвиваються читальські навички</p>

№	П. І. Б. учителя	Тема досвіду	Стисла анотація досвіду
<i>Викладання предмета «Захист Вітчизни»</i>			
4		Створення умов розвитку в старшокласників фізичних якостей, необхідних майбутньому захиснику (протокол № 2 від 08.02.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії II рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> актуальною вимогою сьогодення є вироблення в старшокласників фізичних якостей, необхідних для забезпечення власної безпеки та безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> створення умов для усвідомленого засвоєння нормативних дій майбутнього захисника своєї держави.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> підвищення ефективності вироблення в старшокласників умінь виконання фізичних чітких нормативних тактичних і стройових дій.</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> упровадження в систему навчання критеріїв оцінювання індивідуальної стройової підготовки, завдяки яким у старшокласників виробляються чіткі нормативні стройові дії.</p> <p><i>Практична значущість:</i> обрана система оцінювання надає можливості учням виховувати в собі якості, необхідні майбутньому воїну, формувати відповідальність за безпеку інших.</p>
<i>На рівні гімназії</i>			
<i>Іноземна мова (англійська)</i>			
1		Розвиток в учнів здатності іншомовного спілкування автентичними засобами (протокол № 4 від 25.01.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії I рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> використання автентичних матеріалів під час навчання іноземної мови є актуальним, оскільки автентичні тексти є основою для отримання лексичних, фонетичних, граматичних знань і засобом усвідомленого сприйняття розмовника-носія мови.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> перетворення автентичних матеріалів на дидактичний засіб, за допомогою якого можна розвивати в учнів уміння спілкуватися з іншомовниками.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> розвиток навичок усного та письмового висловлення з комунікативною структурою відповідно до моделі «дійсного ідеалу мовної норми».</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> визначені та відпрацьовані етапи організації навчальної діяльності учнів з автентичними матеріалами з 8 по 11 клас.</p> <p><i>Практична значущість:</i> на підставі використання автентичних матеріалів створюють умови для розвитку в учнів навичок спілкування з носіями мови</p>

№	П. І. Б. учителя	Тема досвіду	Стисла анотація досвіду
2		Створення умов соціалізації особистості в іншомовне середовище засобами мовних кліше (протокол №4 від 25.01.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії I рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> актуальною проблемою під час вивчення іноземної мови є засвоєння учнями комунікативних навичок адаптації в іншомовне середовище, вирішення якої забезпечує випускнику успішну реалізацію в глобалізованому суспільстві.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> використання в навчанні французької мови мовного кліше, як дидактичного засобу розвитку комунікативних навичок.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> формування навичок усвідомленого діалогічного мовлення в іншомовному середовищі.</p> <p><i>Новизна досвіду</i> класифіковані мовні кліше й описані основні види педагогічної діяльності, завдяки яким створюють умови для діалогічного мовлення, спрямованого на соціалізацію особистості в іншомовному середовищі.</p> <p><i>Практична значущість:</i> сформовані дидактичні вимоги щодо налагодження міжособистісного механізму соціалізації навчання іноземної мови</p>
<i>Українська мова</i>			
3		Розвиток в учнів самоосвітніх навичок шляхом упровадження діяльнісного підходу до навчання (протокол №4 від 25.01.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії I рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> серед актуальних проблем є активізація пізнавальної діяльності учнів, її вирішення в більшості залежить від умов формування самостійної думки та стимулюючих чинників.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> зміна ролі вчителя з позиції викладання навчального матеріалу на організацію навчальної діяльності учнів.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> упровадження в систему навчальної діяльності учнів алгоритмів, ситуацій, питань, завдань, які спонукають учнів до будь-якої самостійної, творчої, розумової, практико-орієнтованої діяльності.</p> <p><i>Новизна досвіду</i> вибудовані поетапні педагогічні та дидактичні умови щодо забезпечення самостійної діяльності учнів на уроці.</p> <p><i>Практична значущість:</i> завдяки діяльному підходу до організації навчання, знання перетворюються на засіб, інструментарій, за допомогою якого дитина стверджує себе і розвиває</p>

№	П. І. Б. учителя	Тема досвіду	Стисла анотація досвіду
<i>Початкові класи</i>			
4		Розвиток у молодших школярів навичок пізнавальної активності та самостійності (протокол №4 від 25.01.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії I рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> формування навичок самостійності є потребою часу, і це змушує вчителя вносити зміни в педагогічну діяльність, упроваджувати інноваційні форми та методи навчання, оскільки існує протиріччя між можливостями традиційного навчання й новими вимогами до освіти.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> зменшення монологічної ролі вчителя на користь збільшення питомої ваги самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> розвиток навичок самостійного опрацювання навчального матеріалу, проектування, прийняття рішення, роботи в групах.</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> дібрані завдання інтерактивного характеру для забезпечення умов розвитку в учнів навичок самостійності.</p> <p><i>Практична значущість:</i> інтерактивні прийоми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів дозволяють створювати умови для розвитку самостійної пізнавальної діяльності, ефективного засвоєння найважливіших знань про взаємозв'язки та закономірності</p>
5		Формування в молодших школярів навичок критичного сприйняття медіаресурсів (протокол №4 від 25.01.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії I рівня)	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> медіа мають колосальний вплив на виховання наших дітей, а ситуація в інформаційному просторі не проста, як зауважує Норберт Болц; «Ми живемо серед інформаційної анархії... У нас проблема не інформації, а проблема орієнтації». Медіа пропонують, а ми повинні навчати дітей відсіювати «шумове», негативне, агресивне заради збереження свого спокою, психічного стану.</p> <p><i>Педагогічна ідея</i> полягає в інтегруванні медіа ресурсів у навчальні умови задля формування в учнів умінь усвідомлено сприймати інформаційні повідомлення, відсіювати «шумове», виділяти суттєве, відбирати значиме для особистих потреб.</p> <p><i>Мета досвіду:</i> формування в молодших школярів засад критичного мислення, спроможності зберігати відчуття психологічного спокою під час споживання медіа та захищатися від потенційно шкідливої інформації.</p>

№	П. І. Б. учителя	Тема досвіду	Стисла анотація досвіду
			<p><i>Новизна досвіду:</i> організація навчально-пізнавальної діяльності з використанням медіаресурсів.</p> <p><i>Практична значущість:</i> цілеспрямоване використання медіаресурсів у навчанні молодших школярів забезпечує вироблення в них основ критичного ставлення до інформаційних потоків</p>
<i>Математика</i>			
6		<p>Розвиток в учнів навичок самостійності, на підставі діяльнісного навчання (протокол №4 від 25.01.2017 р. спільного засідання методичної ради та атестаційної комісії I рівня)</p>	<p><i>Актуальність педагогічної проблеми:</i> вагомим аргументом на користь актуальності володіння математичними знаннями на рівні їх застосування для розв'язання повсякденних проблем є вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.</p> <p><i>Педагогічна ідея:</i> створення навчальних умов, які відповідають сучасній філософії організації освітньої діяльності школяра «шукаю і знаходжу», «думаю і знаю», «пробую і виконую».</p> <p><i>Мета досвіду:</i> формування в учнів умінь трансформувати математичні знання в практичну площину, усвідомлено проводити математичні обчислювання, пов'язані з реальним життям.</p> <p><i>Новизна досвіду:</i> виділенні із навчальної програми теми, розділи, на яких можливе використання прийомів самостійного пошуку проблем, засвоєння знань для вирішення поставлених завдань і формування різнохарактерних питань, які спонукають учнів до пошуку та творчості.</p> <p><i>Практична значущість:</i> математичні знання й математичне мислення розглядають не як самоціль, а як засіб розвитку математичної грамотності, здатності розуміти роль математики у світі, в якому ми живемо, висловлювати обґрунтовані математичні судження та використовувати математичні знання для задоволення пізнавальної діяльності й практичних потреб</p>

КАРТКА ОБЛІКУ ПРОГРЕСИВНОГО (ПЕРЕДОВОГО) ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

Повна назва середнього загальноосвітнього навчального закладу,
працівник/педколектив якого є носієм прогресивного (передового) пе-
дагогічного досвіду _____

Район _____

Тема (проблема) досвіду _____

Прізвище, ім'я, по батькові носія досвіду _____

Рік народження _____

Освіта _____

Фах за дипломом _____

Посада _____

Педагогічний стаж _____

Кваліфікаційна категорія, педагогічне звання _____

Почесні звання, нагороди _____

Об'єктивна характеристика носія досвіду:

а) _____

(якщо це індивідуальний досвід, надають характеристику, ана-
логічну атестаційній);

б) _____

(якщо це установа освіти, дається характеристика об'єктивних
умов її функціонування).

Вид досвіду (підкресліть):

- × науковий;
- × новаторський;
- × раціоналізаторський.

Анотація до досвіду _____

(провідна ідея, мета, новизна, практична значущість, рівень актуальності)

Актуальність педагогічної проблеми: _____

Педагогічна ідея _____

Мета досвіду: _____

Новизна досвіду: _____

Практична значущість: _____

Хто і коли вивчав досвід: _____

У якій формі узагальнено досвід (підкресліть):

- а) опис;
- б) альбом;
- в) буклет;
- г) відеофільм;
- д) плакат;
- е) стенд;
- є) тощо.

Перелік додатків до анотації, що ілюструють досвід (підкресліть):

- а) плани роботи;
- б) розробки уроків;
- в) дидактичний матеріал;
- г) фото-, відеоматеріали;
- д) список використаної літератури;
- е) тощо.

Де зберігаються матеріали досвіду: _____

**Заходи щодо впровадження (розповсюдження) досвіду (підкрес-
літь):**

- а) організовано роботу Школи прогресивного (передового) досвіду;
- б) створено творчу групу;
- в) розроблено методичні рекомендації;
- г) створено відеофільм;
- д) проведено науково-практичний семінар;
- е) здійснюється наставництво;
- є) надається консультативна допомога;
- ж) тощо.

Висновки _____

(рівень готовності до розповсюдження, можливі форми подальшого впровадження, рівень можливого використання тощо): майстер-клас, семінар, відкритий урок, консультування.

Дата заповнення картки: _____

Підписи особи або осіб, які вивчали цей досвід і є укладачами цієї картки _____

Додаток 21

ДОРОБКИ ПЕДПРАЦІВНИКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ №46 ІМ. М. В. ЛОМОНОСОВА, ВИДАНІ ДРУКОМ (2011–2017 рр.)

№	П. І. Б. учителя	Тематика роботи	Друк <i>2011 рік</i>	Анотація
1	Єришева О. М.	Специфіка методів музичного виховання в сучасній загальноосвітній школі	Збірка статей студентів і викладачів за матеріалами науково-практичної конференції ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 12–14 квітня 2011 року «Актуальні проблеми сучасної мистецької освіти за умов європейської інтеграції: хореографічне та музичне мистецтво», с. 134–136. Харків, 2011	Подано діяльнісні продуктивні методи музичного виховання
2	Колесник Л. Ф., учитель української мови та літератури	Формування стратегічних комунікативних компетентностей у процесі вивчення стилістики укр. мови	Збірник наукових праць Української інженерно-педагогічної академії «Проблеми інженерно-педагогічної освіти», с. 118–126, Харків, 2011	Розкрито особливості стратегічних комунікативних компетентностей та умови їх формування та розвитку
3	Байлова Н. М., учитель української мови та літератури	Основні віхи життєтворчості Є. Гребінки.	Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції Харківської академії неперервної освіти, присвяченої 185-річчю від дня народження Леоніда Глібова та 200 років від дня народження Євгена Гребінки, с. 237–243, Харків, 2012	Досліджено біографічні особливості життя Є. Гребінки та його творчу діяльність

						Розкрито систему пошуку та розвитку обдарованих учнів у гімназії
4	Седова Т. Д.	Ціннісні орієнтації педагогічного супроводу обдарованих учнів в освітньому середовищі гімназії	«Завуч», № 11–12 (59–60), червень, 2010, Вид. група «Основа»			Обґрунтовано значущість менторингу в управлінні інноваційною діяльністю вчителів
5	Седова Т. Д., Зибіна В. В., Ампілого- ва Л. П.	Що є першоосновою в інноваційній діяльності (моніторинг в управлінській діяльності)	«Управління школою», № 16 (2687), серпень 2011 — К.: Шкільний світ			Описано управлінські умови, за яких підвищують ефективність упровадження інновацій
6	Седова Т. Д., Зибіна В. В., Ампілого- ва Л. П.	Коли зростає ефективність інновацій	«Управління школою», № 15 (267), серпень 2011 — К.: Шкільний світ			Міркування про вплив стилю педагогічного спілкування на виховання особистості
7	Фомичева С. Д., учитель рос. мови та світо- вої літератури	Записки учительниці	Науково-публіцистичні записки, ФОП, Тімченко, 2011. — 291 с.			
2012 рік						
1	Зибіна В. В., Ампілого- ва Л. П.	Моніторинг стану викладання навчального предмета	«Завуч» № 5 (479), квітень 2012 — К.: Шкільний світ			Подано програму, за якою можна ефективно та всебічно вивчати роботи вчителів із окремого предмета
2	Останіна Л. А., Ампілого- ва Л. П.	Моніторинг діяльності предметних кафедр	«Завуч» № 5 (479) квітень, 2012 — К.: Шкільний світ			Подано програму вивчення діяльності предметного методичного об'єднання
3	Ампілого- ва Л. П.	Трансформування наукових ідей у практичну площину — ознака педагогічної компетентності вчителя	«Завуч» № 7 (481), квітень 2012 — К.: Шкільний світ			Розкрито ознаки, за якими можна виявляти педагогічну компетентність учителя

№	П. І. Б. учителя	Тематика роботи	Друк	Анотація
4	Зибіна В. В., Ампілого- ва Л. П.	Майстер-клас як форма поширення інноваційних педагогічних ідей	«Управління школою» №16-18 (352-354), червень 2012 — Вид. група «Основа»	Розкрито технологічний підхід поширення інноваційного досвіду на основі майстер-класу
2013 рік				
1	Положий Т. М., Байлова Н. М.	Українська мова та література (за новою програмою) для шкіл із українською мовою навчання (5 кл.)	Х. : ПЕТ, 2013. — 128 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)	Зошит для поточного та тематичного оцінювання
2		Українська мова та література (академічний рівень) для шкіл із укр. мовою навчання (10 кл.)	Х. : ПЕТ, 2013. — 128 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)	Зошит для поточного та тематичного оцінювання
3		Українська мова та література (академічний рівень) для шкіл із українською мовою навчання (11 кл.)	Х. : ПЕТ, 2013. — 128 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)	Зошит для поточного та тематичного оцінювання
4	Тимченко І. Є., Чорна Т. І.	Інституційна структура сучасного ринку позичкових капіталів	Збірник наукових праць «Вісник Криворізького економічного інституту КНУ» №1 (25), 2013	Висвітлено економічні умови та значення позичкових капіталів у структурі сучасного ринку
2014 рік				
1	Положий Т. М., Байлова Н. М.	Українська література (5 кл.)	Х. : ПЕТ, 2014. — 510 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)	Тексти для позакласного читання (за новою програмою)

					Тексти для позакласного читання (за новою програмою)
2		Українська література (6 кл.)	Х. : ПЕТ, 2014. — 510 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)		Зошит для поточного та тематичного оцінювання
3		Українська мова та література (за новою програмою) для шкіл з російською мовою навчання (5 кл.)	Х ПЕТ, 2014. — 136 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)		Зошит для поточного та тематичного оцінювання
4.		Українська мова та література (академічний рівень), для шкіл з російською мовою навчання (10 кл.)	Х. : ПЕТ, 2014. — 95 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)		Зошит для поточного та тематичного оцінювання
5		Українська мова та література (академічний рівень), для шкіл з російською мовою навчання (11 кл.)	Х. : ПЕТ, 2014. — 80 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)		Зошит для поточного та тематичного оцінювання
6	Седова Т. Д.	Директор — передусім учитель і творець	«Директор школи», №19 (739), жовтень 2014 — К.: Шкільний світ		Інтерв'ю з питань управлінської діяльності керівника навчального закладу
7	Байлова Н. М.	Управління впровадженням інформаційних технологій у навчально-виховний процес закладу освіти	Збірка матеріалів «Ресурси не забезпечення якості освіти» всеукраїнської науково-практичної конференції до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка, до 210-річчя від дня заснування університету (І частина) — Х. : ТОВ «Щедра садиба», 2014. — 482 с.		У статті обґрунтовано зміст управлінської діяльності щодо впровадження інформаційних технологій навчання

№	П. І. Б. учителя	Тематика роботи	Друк 2015 рік	Анотація
1	Сєдова Т. Д.	Моделювання в організації навчання математики	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Математика в школах України», № 13-15 (457-459), травень 2015. — С. 2-26	Розкриваються засоби методи прийому розвитку в учнів навички математичного моделювання математичних виразів
2	Александрова В. А.	Формування соціальної активності учнів на уроках літератури	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Вивчаємо українську мову та літературу» № 7-8 (407-408), березень 2015. — С. 2-9	У статті зосереджено увагу на створенні умов для висловлювання особистого ставлення до літературних творів, інтегрування реалій життя в освітній процес, проведення дискусії, діалогу, самореалізації особистості
2016 рік				
1	Александрова В. А.	Виховання в старшокласників громадянськості	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Класному керівнику» № 8 (92), серпень 2016. — С. 37-45	Подано досвід організації роботи класного керівника з виховання в старшокласників патріотизму, якостей громадянсько-активної особистості справами, в яких вони є організаторами та виконавцями
2	Сєдова Т. Д., Амфілогова Л. П., Рижкова В. С.	Національно-патріотичне виховання молодших школярів із використанням медіаресурсів	Х. : Вид. група «Основа», «Початкове навчання та виховання» № 6 (139), червень 2016. — С. 42-47	У статті подано модель використання медіаресурсів у початковій школі для формування в учнів засад медіакультури, яка була сформована в процесі експериментальної діяльності. Важливим аспектом цієї моделі є можливість введення дитини у світ медіаресурсів і вироблення в них соціально орієнтованих навичок

3	Гончарова А. І.	Організаційно-педагогічні умови співробітництва вчителя та учнів на уроках англійської мови	Х. Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Англійська мова» № 19–21(497–499), липень 2016. — С. 66–81	У роботі розкрито теоретичні засади організації співробітництва учнів і вчителя у процесі реалізації проектно-пошукової технології, наведено приклади завдань, які спонукають учнів співпрацювати й кожному мати рівні можливості успіху
4	Прохоренко І. О.	Формування комунікативних навичок в учнів на підставі снові технологічного підходу до аудіювання	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Англійська мова та література» № 1–3 (479–481), січень 2016. — С. 33–39	У статті розкрито дидактичні умови застосування аудіювання на уроках англійської мови у вигляді розгорнутого виду навчальної діяльності, який позитивно впливає на швидке та правильне пізнання граматичних структур і лексичних одиниць під час сприймання усного мовлення. Це дає можливість розвивати в учнів мовленнєві навички, які є підґрунтям для мобільного адаптування в іншомовне середовище
5	Сільченко Г. В., Александрова В. А., Колесник Л. Ф.	Стратегії та тактика підготовки учнів до ЗНО з української мови та літератури	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Вивчаємо українську мову» № 10–11 (446–447), квітень 2016. — С. 9–20	Запропоновано стратегії підготовки учнів до складання іспитів ЗНО, які зорієнтовані на інтегрування в урок завдань, тестів, у яких враховано особливості вимог ЗНО

№	П. І. Б. учителя	Тематика роботи	Друк	Анотація
6	Погуляев Ю., Данильченко Н. М.	Відповіді на питання XI ТЮЕ	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Економіка в школах України» № 3 (136), березень 2016. — С. 20–22	Подано відповідь на питання № 4. Як вплине відкриття холодного ядерного синтезу на світову економіку
7	Гонгало Т. В., Ампілогова Л. П.	Розвиток читачьких компетенцій молодших школярів засобами інтерактивних прийомів роботи з текстом	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Початкове навчання та виховання», № 16–18 (452–454), червень 2016. — С. 54–58	У статті розкрито педагогічні прийоми, притаманні неградиційному підходу до створення умов вербальної взаємодії з учнями у процесі роботи з текстами, спрямованої на вироблення читачьких і мовленнєвих умінь
8	Сєдова Т. Д., Чепіга І. В., Ампілогова Л. П.	Соціалізація шкільного середовища — запорука мобільного входження особистості в інформаційне та культурне соціальне оточення	Х. : Вид. група «Основа» науково-методичний журнал «Виховна робота в школі» № 4 (137), квітень 2016. — С. 2–8	Подано ознаки соціально зорієнтованого виховання, моделі управління процесами розвитку соціально зорієнтованих навичок в учнів, інформувannya їх про життєві установки соціального устрою та значення соціалізації в житті
9	Карпенко В. Ю.	Ціннісні орієнтири педагогічної діяльності вчителів біології	Х. : Вид. група «Основа» науково-методичний журнал «Біологія» № 12 (492), квітень 2016. — С. 2–6	У статті розкрито педагогічні умови забезпечення прагматизації та практичного спрямування біологічних знань на розвиток соціально життєвих компетенцій, пов'язаних із уміннями самостійно опановувати нові знання та використовувати їх у конкретній діяльності

10	Ампілого- ва Л. П., Шкре- бець О. О.	Використання рекла- ми задля формуван- ня в учнів культури здоров'язбереження	Щомісячний журнал готових рішень «Заступник директора школи» № 7, липень 2016. — С. 55–58	Статтю присвячено питанню використання медіаресурсів у навчально-виховному про- цесі, формуванню засад кри- тичного ставлення до медіа- вироблення умінь відслідкувати «шумову» інформацію, ана- лізувати й виділяти суттєву інформацію, оцінювати її зна- чення для особистих потреб здоров'язбереження
11	Байлова Н. М., Євдокимен- ко Л. О.	Використання компетентісно зорієнто- ваних завдань у навчанні молодших школярів	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Початкове навчання», № 12 (492), квітень 2016. — С. 2–6	Розкрито умови педагогічної діяльності, прийоми засто- сування компетентісно зо- рієнтованих завдань в органі- зації навчально-пізнавальної діяльності учнів
2017 рік				
1	Данильчен- ко Н. М.	Календарно-тематич- не планування (10 кл.), 57 годин, профільний рівень, II семестр 2016– 2017 н. р.	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Економіка в школах Украї- ни» № 1 (146), січень 2017. — С. 6–8	Календарно-тематичне планування
2	Данильчен- ко Н. М.	Календарно-тематич- не планування (11 кл.), 57 годин, профільний рівень, II семестр 2016– 2017 н. р.	Х. : Вид. група «Основа», на- уково-методичний журнал «Економіка в школах Украї- ни» № 1 (146), січень 2017. — С. 9–119	Календарно-тематичне планування

№	П. І. Б. учителя	Тематика роботи	Друк	Аногація
3	Данильченко Н. М.	Турнір юних економістів. Відповіді на питання	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Економіка в школах України» №1 (146), січень 2017. — С. 29–31	Відповіді на питання
4	Данильченко Н. М., Ісаєва Є.	Турнір юних економістів. Відповіді на питання	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Економіка в школах України» №2 (147), лютий 2017. — С. 36–39	Відповіді на питання
5	Данильченко Н. М., Ховрат А.	Турнір юних економістів. Відповіді на питання	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Економіка в школах України» №3 (148), березень 2017. — С. 30–33	Відповіді на питання
6	Данильченко Н. М., Ховрат	Турнір юних економістів. Відповіді на питання	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Економіка в школах України» №3 (148), березень 2017. — С. 30–33	Відповіді на питання
7	Ампілогова Л. П., Шкребець О.	Розвиток у молодших школярів критичного ставлення на підставі їх інтегрування в навчальний процес	Увійшла в збірку п'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи», яка вийде друком 2017 р.	Висвітлено дослідження щодо користування молодшими школярами медіа та методи розвитку в них навичок їх критичного сприйняття
8	Суховєсова Н. І.	Родина, родина — це вся Україна...	К. : Вид-во «Преса України», науково-методичний журнал «Початкова школа», №2 (572), лютий 2017. — С. 59–62	Розробляння виховного заходу

9	Седова Т. Д., Омельченко Л. П.	Фактори-ризики несприятливого впливу на здоров'язберігальні умови Нової української школи	Х.: Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Основи здоров'я» № 4 (76), квітень 2017. — С. 20–34	Розглянуто умови здоров'язберігання учнів, пов'язані з дидактичною природою
10	Радевич О. І.	Середньовіччя як історична та культурна доба (розробка уроку)	К.: Вид-во «Шкільний світ», Газета для вчителів та методистів «Зарубіжна література» № 11 (771), листопад 2016. — С. 31–35	Розробка уроку
11	Положий Т. М., Байлова Н. М.	Українська мова та література (5 клас)	Х.: ПЕТ, 2017. — 115 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)	Зошит для поточного та тематичного оцінювання (із урахуванням змін у навчальних програмах)
12	Положий Т. М., Байлова Н. М.	Українська мова та література (6 клас)	Х.: ПЕТ, 2017. — 115 с. — (Серія «Контроль знань протягом року»)	Зошит для поточного та тематичного оцінювання (із урахуванням змін у навчальних програмах)
13	Городова Ж. В.	Навчальний проект «Харків український туристичний»	Щомісячний журнал готових рішень «Заступник директора школи» № 8, серпень 2017. — С. 30–34	Навчальний проект, який спонукає учнів досліджувати своє місто, розказувати туристам про нього так, як вони його бачать. Учні в групах розробляють тематичні туристичні маршрути, створюють буклети
14	Гармаш О. В., Сльчинінова Т. М.	Особливості оптимізації обдарованих учнів у Нової української школі	«Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди» / Психологія ; Випуск 56, Х., 2017. — С. 62–69	У статті акцентовано увагу на переважанні інтелектуальної й емоційної сфери як психологічних факторів затухання обдарованості учнів

№	П. І. Б. учителя	Тематика роботи	Друк	Анотація
15	Гончарова А. І., Задосва Л. А.	Контроль, ЗНО. Тренувальні вправи	Харків : Вид. група «Основа», 2017. — 125 с. — Б-ка журн. «Англійська мова та література», Вип. 1 (169)	Посібник укладено до вимог Програми ЗНО з іноземної мови із урахуванням вимог зовнішнього тестування з англійської мови
2018 рік				
1	Матюніна Ю. В., Ампілогова Л. П.	Формування в молодших школярів читачької активності та навичок смислового читання	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Початкове навчання та виховання» № 1–2 (509–510), січень 2018. — С. 4–8	Акцентовано увагу на посиленні практичної роботи із елементами тексту
2	Гіріна Е. А.	Урок з теми «Іграшки»	Х. : Вид. група «Основа», науково-методичний журнал «Англійська мова в початковій школі» № 3 (160), березень 2017. — С. 37–39	
3	Суховєєва Н. І.	Математика в початкових класах. Ефективне навчання через нестандартні уроки	Щомісячний науково-методичний журнал «Початкова школа» № 6 (822), березень 2018 ; Вип. 3	У статті подано результати експериментального дослідження рівня сформованості в учнів обчислювальних вмінь і навичок на нестандартних уроках математики у початкових класах, яке проводили у три етапи

Додаток 22

КВАЛІМЕТРИЧНА МОДЕЛЬ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

П. І. Б. учителя

	Параметри	Вага	Показники параметрів	Ваго- мість	Ступінь виявлен- ня показ- ника	Часткова оцінка показни- ка	Часткова оцінка параме- тра
1	1. Про- фесійна компе- тентність (ПК)	0,23	1. Обізнаність із пояснювальними записками та змістом програм із предмета, іншими ін- структивно-методичними матеріалами, матеріа- лами щодо роботи з обдарованими дітьми	0,06	1	0,06	0,23
			2. Орієнтація в наукових, методичних і педагогіч- них виданнях із урахуванням теми самоосвіти	0,04	1	0,04	
			3. Володіння техніками застосування інноваційних технологій розвитку учнівських обдарувань	0,04	1	0,04	
			4. Методична грамотність	0,04	1	0,04	
			5. Технологічна грамотність із ІКТ	0,05	1	0,05	
				0,23	1	0,23	
	2. Навчаль- но-освітня діяль- ність (НОЦ)	0,26	1. Інноваційність у роботі з обдарованими дітьми	0,02	1	0,02	0,26
			2. Участь у педагогічних конкурсах різного рівня	0,02	1	0,02	
			3. Поширення ефективного досвіду: майстер-клас, педагогічна лабораторія	0,03	1	0,03	
			4. Видання друком	0,02	1	0,02	
			5. Методичні та дидактичні розробки щодо розви- тку учнівських обдарувань	0,03	1	0,03	
			6. Експериментальна діяльність	0,02	1	0,02	
			7. Моніторингова діяльність	0,02	1	0,02	

Параметри	Вага	Показники параметрів	Ваго- мість	Ступінь виявлен- ня показ- ника	Часткова оцінка показни- ка	Часткова оцінка параме- тра
		8. Досягнення учнів в олімпіадах, конкурсі-захисті робіт МАН, турнірах, інших конкурсах районного, міського, обласного всеукраїнського рівнів	0,03	1	0,03	
		8. Результати ДПА, ЗНО	0,03	1	0,03	
		9. Виступи на конференціях, педагогічних радах, семінарах тощо	0,02	1	0,02	
		10. Співпраця із ВНЗ, іншими педагогічними установами: журі, рецензування, експертиза, онлайн-спілкування з обдарованими учнями	0,02	1	0,02	
			0,26	1	0,26	
2	III. Використання кабінету (ВК)	0,17	0,02	1	0,02	0,17
		1. Естетичне оформлення, санітарно-гігієнічні умови				
		2. Паспорт, програмно-нормативне забезпечення	0,03	1	0,03	
		3. Використання ТЗН, ІКТ.	0,05	1	0,05	
		4. Методична література	0,02	1	0,02	
		5. Систематизація навчального, дидактичного матеріалу	0,05	1	0,05	
			0,17	1	0,17	
3	IV. Позаурочна діяльність (ПД)	0,19	0,03	1	0,03	0,19
		1. Заходи прищеплення інтересу до знань				
		2. Новації в позаурочній діяльності	0,04	1	0,04	
		3. Розроблення сценаріїв позаурочних заходів	0,03	1	0,03	

Параметри	Вага	Показники параметрів	Ваго- мість	Ступінь виявлен- ня показ- ника	Часткова оцінка показни- ка	Часткова оцінка параме- тра
		4. Спільна діяльність із учнями, батьками	0,04	1	0,04	
		5. Портфоліо позакласної діяльності	0,05	1	0,05	
			0,19	1	0,19	
4	V. Робота з доку- ментаці- єю (РД)	1. Своєчасність записів у журналах відповідно до вимог	0,04	1	0,04	0,15
		2. Контроль за веденням щоденників	0,02	1	0,02	
		3. Виконавча дисципліна	0,03	1	0,03	
		4. Своєчасність розміщення матеріалів на сайті	0,02	1	0,02	
		5. Портфоліо педагогічної активності й особистих досягнень	0,04	1	0,04	
			0,15		0,15	1
	1					високий

Ступінь виявлення показника визначається цифровим значенням від 0 до 1, а саме:

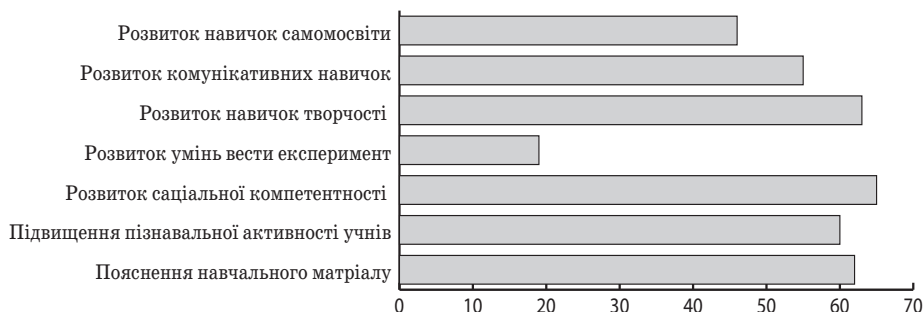
- 0 — показник практично не виявляється;
- 0,25 — виявляється менш ніж на половину висунутих вимог;
- 0,5 — виявляється на половину висунутих вимог;
- 0,75 — виявляється більше ніж на половину висунутих вимог, але менше ніж на 75 %;
- 1 — виявляється більше ніж на 75 % висунутих вимог.

Рівень:

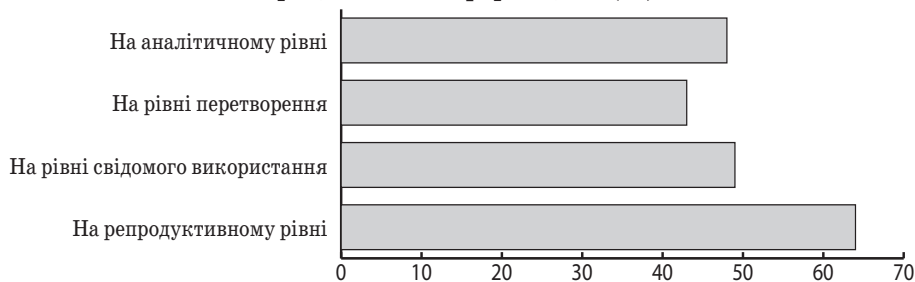
- більше ніж 0,75 — високий;
- 0,74–0,50 — достатній;
- 0,49–0,35 — середній;
- менше ніж 0,35 — низький.

СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКИ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОБДАРУВАНЬ НА УРОКАХ

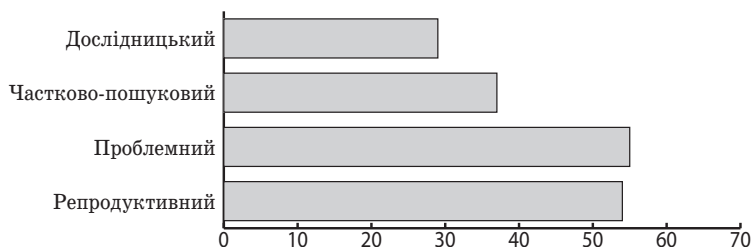
Педагогічні умови розвитку загальнонавчальних умінь і навичок (%)

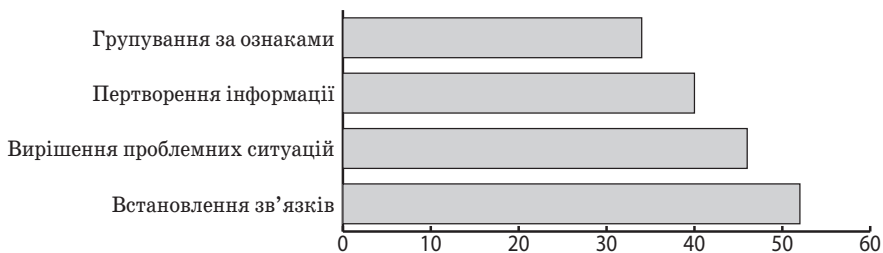
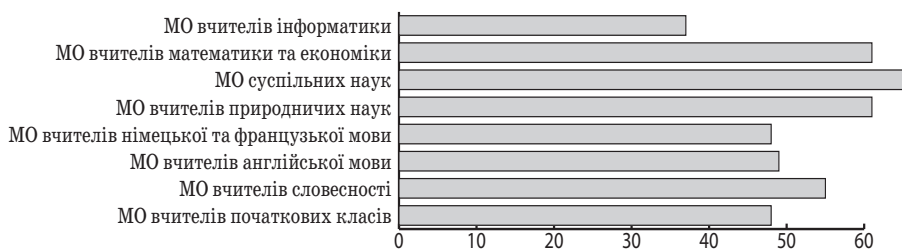

Педагогічні умови розвитку вмінь працювати з інформацією (%)

Педагогічні умови забезпечення зворотного зв'язку (%)

Використання означених типів домашніх завдань (%)**Педагогічні умови розвитку загальнонавчальних умінь і навичок (%)**

Навчальне видання
Бібліотека журналу «Управління школою»
ЧЕРНОВОЛ-ТКАЧЕНКО Раїса Іванівна,
СЄДОВА Тетяна Дмитрівна,
ЧЕПІГА Ірина Василівна,
АМППІЛОВА Лідія Павлівна

ШКОЛА РОЗВИТКУ ОБДАРУВАНЬ

Частина 2

Головний редактор: *В.В.Григораи*, відповідальний за випуск: *Ю.М.Афанасенко*,
технічний редактор: *Є.М.Островський*, коректор: *О.М.Журенко*

Підписано до друку 15.02.2019. Формат 60×90/16. Папір газетн.
Гарнітура Шкільна. Ум. друк. арк. 6. Замовлення № 19-02/18-04.

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»
м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38(057)703-12-21
www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua
ISO 9001:2015 № UA228351, FAMO TRIADA LLC (065445)

ТОВ «Видавнича група “Основа”».
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6058 від 01.03.2018 р.
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66.
Тел. (057) 731-96-34. E-mail: office1@osnova.com.ua